

Foto: Ēriks Božis

BETONA MOTĪVS

Janvārī Vecrīgas bruģakmeņi mēdz būt slideni kā vēsturiskas analogijas. Ekspluatējot pagājušo revolūciju klišejas, politiskā noskaņojumu vilnis var aizšļakstīties gluži negaidītā virzienā. Kā tas notika 2009. gada 13. janvāra vakarā, kad Nacionālās bibliotēkas Jēkabiēlas filiāles logā ielidoja bruģa fragments, kas tagad apskatāms līdzās citiem suvenīriem LNB direktora Andra Vilka grāmatplauktā (laipnais namatēvs mums to demonstrēja, kad kopā ar LRSP priekšsēdi Ievu Struku apmeklējām viņu „Literatūras un Mākslas” projekta sakarā). Brīdī, kad šis betona izstrādājums bez pūlēm pārvarēja rūšu pretestību, tas kļuva ne vien par muzejisku, bet arī par simbolisku vērtību – par spilgtu apliecinājumu politisko un kultūras procesu nešķiramajai sasaistei. Jo, no vienas puses, pūļa plosītieskāre parasti neaprobežojas ar valdības mājām un reibinošu dzērienu tirgotavām – agri vai vēl nonāk arī līdz bibliotēkām. No otras, neizteikti (neuzrakstīti, nenodrukāti) vārdi visbiežāk arī pārtop pa gaisu lidojošos akmeņos. Tā ka pie laika ķerties tikai pie vārdiem, – tas ir kā Jēkaba ielas 11, tā 6/8 nama pastāvīgo apmeklētāju interesēs.

Šis gads ir apaļām gadskārtām bagāts. Šai gadījumā iezīmīga šķiet viena – nupat kā apritēja divdesmit, kopš 1991. gada augustā strauji noslēdzās Latvijas ceļš no de jure glabātās brīvības idejas uz de facto neatkarību. Divdesmit gadi pēc vispārpieņemta atzinuma ir nepieciešamā distanču notikuma vēsturiskam izvērtējumam, tātad ir pienācis brīdis, kad ar vēstures olekti jāsāk mērīt laiks, kuru (kā nācija) esam veidojuši primāri pašu rokām. Latvijai šis divu desmitgažu sprīdis ir pagājušā gadsimta vēstures īpaši iezīmēts kā pirmajam brīvības posmam atvēlētais laiks, un nozīmīgu (gan tomēr ne liktenīgu) pārmaiņu izjūta ir klātesoša arī šodien. Tas iedrošina pieņemt par saviem reiz tik skanīgos vārdus – „Literatūra un Māksla” – un censties tos piepildīt ar jaunu un savu, bet ne mazāk blīvu „dzejas vielu”, kā tā, kuru lasītāji ar šo nosaukumu saņēma pirms divdesmit gadiem. ■

Eduards Liniņš,
Galvenais redaktors

SATURS

REDAKTORA SLEJA. Betona motīvs	2
L&M TĒMA. Uzticības saldā nasta jeb Kultūras nedēļraksta „Literatūra un Māksla” koncepcija	3
LITERATŪRA. Biogrāfija, kuras nav Literatūra – paralēla realitāte Bez pēdējā vārda	6 7
TEĀTRIS UN KINO. Pretstatu cīņa un vienība Čabuliša biogrāfijā „Populārie” žanri	8 9
MĀKSLA. Kas tas ir, ko redzu Vienīgā liecība	10
Pielikums Nr. 1. Kā pārdot avīzi jeb biznesa un mārketinga plāna ilustrācija	11
MŪZIKA. Mūzika un es. Kā rakstīt par mūziku	16
TEKSTI. Pirmajā brīdī	17
VĒSTURE. Starp pagātņi un mūsdienām. Vēsture – kultūr-un vispār	18 19
INTER(VIJA)nets. Zirneklis un nazis jeb Interneta ainava laika miglā	20
KULTŪRPOLITIKA. L&M un LRSP sadarbība Kam mums/man L&M?	22 23

UZTICĪBAS SALDĀ NASTA JEB KULTŪRAS NEDĒĻRAKSTA „LITERATŪRA UN MĀKSLA” KONCEPCIJA

Izdevums „Literatūra un Māksla” (turpmāk “L&M”) iecerēts kā nacionālas nozīmes neatkarīgs sabiedrisks medijs drukātā un interneta formātā Latvijas un pasaules kultūras, sabiedrisko un politisko procesu apskatam un analīzei. Laikraksta pirmo numuru paredzēts izdot 2011. gada novembrī.

Izdevuma pastāvēšanas mērķi

1. Aizpildīt pašlaik tukšo šāda nacionāla mēroga visaptveroša kultūras izdevuma vietu Latvijas mediju ainā, tādējādi sekmējot sabiedrības informētību un izpratni par kultūras nozīmi un veicinot pašsaprotamu kultūras klātesamību sabiedrības dzīvē ne tikai Rīgā, bet arī novados
2. Veidot vidi aktīvai profesionāļu viedokļu apmaiņai par kultūras norisēm, kultūrpolitikas, estētikas, atsevišķu mākslas nozaru problemātiku.
3. Sniegt kultūras patērētājiem vispusīgu un izsmeļošu informāciju par kultūras procesiem, galvenokārt pievērsties analītiskiem, pētnieciskiem, kritiskiem un kultūrvēsturiskiem materiāliem.
4. Informēt par kultūras norisēm ārzemēs, īpašu uzmanību pievēršot mākslas un kultūras notikumiem ar Latvijas mākslinieku līdzdalību, un kultūras procesiem pārējās Baltijas valstīs – Igaunijā un Lietuvā.
5. Līdztekus drukātajam nedēļrakstam veidot interneta portālu „Literatūra un Māksla”, aptverot ar to potenciālās auditorijas daļu, kam tuvākas modernās tehnoloģijas un lasīšana internetā.
6. Interneta portāla mērķis - trīs gadu laikā izveidot un attīstīt Latvijā lielāko un nozīmīgāko kultūras portālu, kura pamatā būtu nedēļrakstā publiskotie materiāli un to arhīvs, bet kas ietvertu arī augstas pakāpes interaktivitāti sadarbībā gan ar lasītājiem, gan ar autoriem, savukārt tālākā, tomēr pārredzamā nākotnē - interaktīvu Latvijas radošo cilvēku datubāzi ar sociālā tīmekļa iezīmēm.

Darbības principi

1. Pilnīga redakcionālā neatkarība un politiskā neangāžētība.
2. Līdzfinansējuma piesaiste vai cita veida materiālais atbalsts nedod tā sniedzējam nekādas priekšrocības ietekmēt publikāciju saturu un apjomu.
3. Nedēļraksta funkcijas ir identas jebkura sabiedriska medija darbības pamatprincipiem.

Idejiskais vēstījums

1. “L&M” ir nevis kultūras spogulis, bet kultūras doma.
2. “L&M” svarīgākā funkcija ir ne tikai faktu apkopšana un atspoguļošana, t. i., kultūras refleksija, bet gan diskusijas uzturēšana.
3. Procesi, kas noris kultūrā, veido nedēļraksta saturu tik-

pat lielā mērā kā “L&M” tiecas iespaidot šos procesus, piedāvājot platformu - gan iespēstajā nedēļrakstā, gan portālā “Literatūra un Māksla” - dzīvam, daudzbalstīgam dialogam, kura pamatā būtu ideja par mākslinieka radošo brīvību un tās izpausmi - viedokļu dažādību.

4. “L&M” “smaguma centrs” ir analītiskie, pētnieciskie, kritiskie un kultūrvēsturiskie materiāli. Šo primāro analītisko dimensiju līdzsvaro „dzīvās klātbūtnes” princips, īpaši interneta portālā.
5. Līdzās kultūras procesu analīzei tiek izcelta mākslinieka personība, uzlūkojot to no negaidīta skatpunkta, bet nenolaižoties līdz dzeltenās un dienas preses līmenim, tādējādi ļaujot gūt pilnīgāku priekšstatu par kultūras tapšanas procesu.

Nosaukums

Izdevuma nosaukums – kultūras nedēļraksts „Literatūra un Māksla”. Pēc formas nosaukums ir ar referenci pagātnē, bet pēc satura ar skatu nākotnē, tādējādi veidojot neparastu radošu konceptu - retrofutūrisms.

- Laikraksts ar nosaukumu „Literatūra un Māksla” iznāca no 1945. līdz 1994. gadam. Radīts padomju ideoloģiskās un politiskās konjunktūras ietvaros un spiests maksāt tās pieprasītos propagandas meslus, šis laikraksts tomēr kultūras un mākslas procesus arī zem obligātās cenzūras kontroles atspoguļoja pēc iespējas godīgi un principiāli, līdz ar to nereti nostājoties intonativā opozīcijā padomju režīmam. Nozīmīga ir arī tā loma Atmodas laikā. Laikraksts bija viens no tiem preses izdevumiem, kas veidoja sabiedrisko domu Latvijā.
- Pēc valstiskās neatkarības atgūšanas ekonomisko pārmaiņu procesos „Literatūra un Māksla” beidza pastāvēt. Par laikraksta pēcteci kļuva izdevums „Kultūras Forums” mākslas zinātnieces Ingas Šteimanes vadībā. 2010. gada decembrī Inga Šteimane paziņoja par laikraksta darbības pārtraukšanu valsts neieinteresētības dēļ. Rezultātā ir radusies situācija, kādu Latvija nav piedzīvojusi kopš 1920. gada – valstī neiznāk neviens visas kultūras jomas apvienojošs izdevums.
- Jaunradītā „Literatūra un Māksla” pretendēs uz savulaik pastāvējušajam izdevumam līdzvērtīgu misiju, bet, ņemot vērā statistikas datus, kas liecina, ka pasaulē samazinās laikrakstu popularitāte, savukārt žurnālu reitingi pieaug, izdevums tiks definēts kā nedēļas kultūras žurnāls jeb nedēļraksts.

Kultūras periodikas pašreizējā situācija

Kultūra sabiedriskos medijos, īpaši internetā, tiek vienādotā ar izklaidi, pieradinot pie šāda skatījuma plašu auditoriju, aicinot neanalizēt, tikai baudīt.

1. **Drukātā prese.** Operatīvi notikumus kultūrā atspoguļo trīs lielāko dienas laikrakstu – „Latvijas Avīze”, „Diena” un „Neatkarīgā Rīta Avīze” – pielikumi un kultūras lapas. Šīs publikācijas orientējas uz vidusmēra kultūras patērētāju auditoriju; raksti ir lakoniski, viegli uztverami, bieži tikai informējoši. Ne „Dienas”, ne „Neatkarīgās Rīta Avīzes” kultūras pielikumi neatvēr vietu kultūras un kultūrpolitikas procesu problēmu un radošās industrijas darbības analīzei; kultūras tematikai veltītās lapas aizņem īsrecenzijas par atsevišķiem mākslas faktiem, kā arī portretintervijas. Informācijas atlasī un traktējumu visos trīs laikrakstos nozīmīgi ietekmē to vispārējā redakcionālā politika, kas saistīta ar noteiktām politiskām tendencēm un pat interesēm.
2. **Interneta vide.** Uz lielākā kultūras un intelektuālā portāla statusu pretendē Satori.lv, kura pastāvēšana lielā mērā atkarīga no VKKF finansējuma. Portāla publikācijas ir saturiski augstvērtīgas un daudzveidīgas, tomēr tās neaptver kultūras procesus kopumā, bet pievēršas atsevišķiem literatūras, filozofijas un politikas aspektiem. Portāla pieeju kultūrai zināmā mērā var raksturot kā elitāru. Izvērstāk procesus kultūrā pašlaik atspoguļo portāls Delfi.lv, publicējot ne tikai informāciju, bet arī recenzijas, kā arī pārpublicējot rakstus no vizuālo mākslu un literatūras periodikas, tomēr šie raksti nav pieejami ilgstoši un mēdz palikt nepamanīti vispārējā informācijas plūsmā. Pārējie ar kultūru saistītie portāli ir raksturojami kā tādi, kas specializējušies konkrētā mākslas jomā, netiecoties pēc starpnozaru dialoga publiskajā telpā.

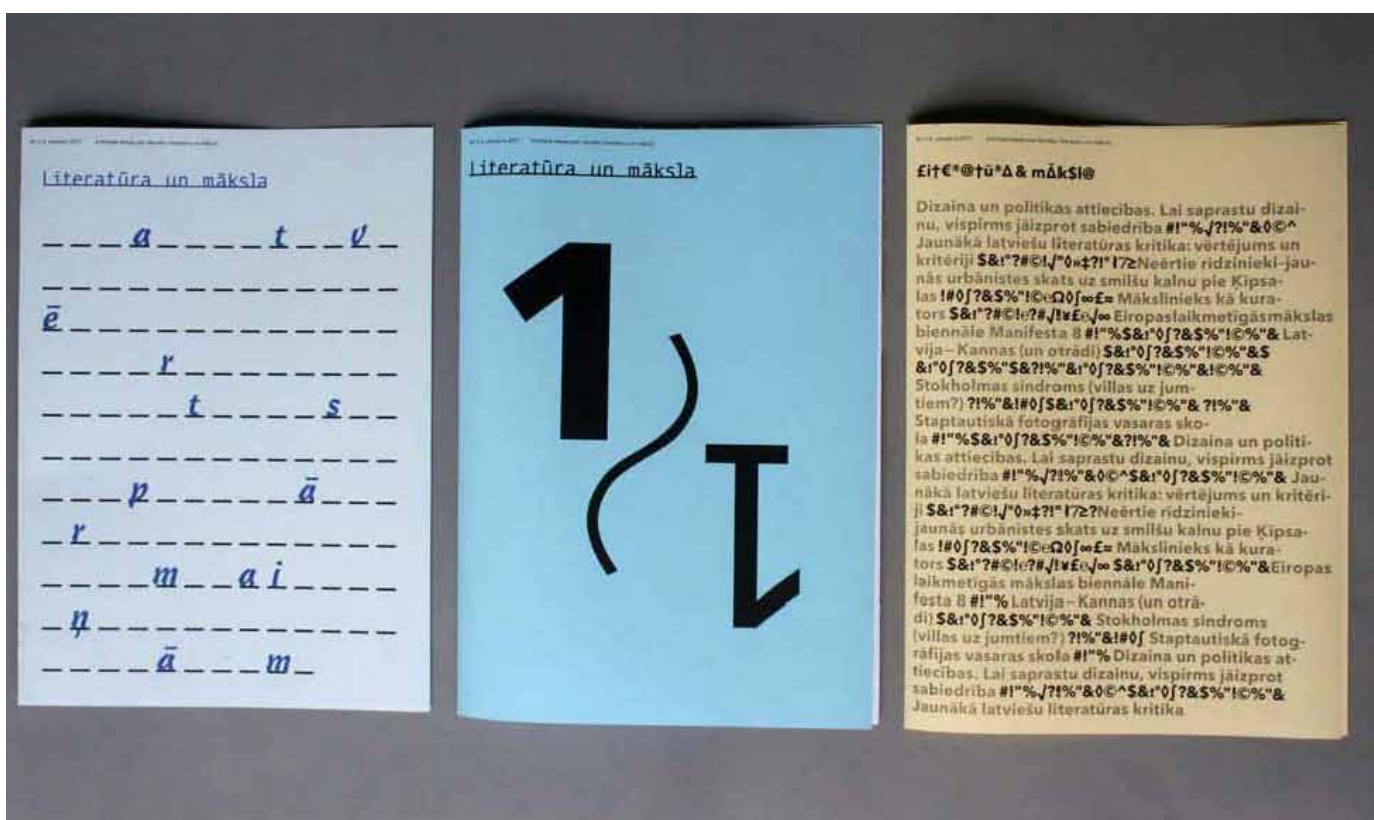
Nedēļraksta struktūra

Sākotnēji “L&M” apjoms ir 24 lpp. 205x280 mm formātā (nedaudz mazāks nekā A4), kurā ietilpst aptuveni 138 000 zīmes. Potenciāli no 2013. gada janvāra nedēļraksta apjoms tiek palielināts līdz 40 lpp.

Nedēļrakstā proporcionāli līdzvērtīga vieta tiek atvēlēta visiem mākslu žanriem, reprezentējot tos dažādās formās (literārie oriģināldarbi, recenzijas, esejas, intervijas, apaļie galdi, ieskati darbistabā, reportāžas, tāpat arī ilustratīvais materiāls utt.). Ņemot vērā, ka mākslas nav izolētas no sabiedrības, nedēļrakstā paredzēts pievērst uzmanību arī sociālpolitiskiem un kultūrpolitiskiem problēmjuautājumiem. Atsevišķo nozaru koncepcijas skat. pielikumā 7., 9., 10., 16. un 19. lpp.

Aptuvenš satura sadalījums pa lappusēm:

LPP	SATURS	LPP. SK.	ZĪMES	BILDES
1	VĀKS		200	1
2	REDAKTORA SLEJA		3000	1/2
3	TRAMPLĪNS		5000	1/2*3
4	TĒMA	5	6500	
5			6000	1
6			8100	
7			6000	1
8			8100	
9	TEKSTI	2	6500	1/2

Mākslinieces Monikas Grūzītes piedāvājums “L&M” vizuālajam risinājumam

LPP	SATURS	LPP. SK.	ZĪMES	BILDES
10			8100	
11	TEĀTRIS & KINO	2	6000	1
12			6000	1
13	MĀKSLAS	2	5500	2
14			5000	2
15	MŪZIKA	2	6500	
16			6000	1
17	TRADICIONĀLĀ KULTŪRA	1	6000	1
18	LITERATŪRA	2	6500	1/2
19			6500	1/2
20	INTERVIJA	2	6500	
21			6000	1
22	VĒSTURE	1	6500	
23	KULTŪRPOLITIKAS ZIŅAS	1/2	4000	
23	IRONISKAIS PRĀTS	1/2	2000	
24	REKLĀMA	1		

“Literatūra un Māksla” internetā

Mērķis – izveidot interneta portālu “Literatūra un Māksla” un trīs gadu laikā attīstīt to par lielāko un nozīmīgāko kultūras portālu, kura pamatā būtu nedēļrakstā publicētie materiāli un to arhīvs un kurš ietvertu arī augstas pakāpes interaktivitāti sadarbībā gan ar lietotājiem, gan ar autoriem. Tālākā, tomēr pārredzamā un paredzamā nākotnē – apvienojot portālu “L&M” un Radošo savienību padomes datubāzi makslinieki.lv, radīt faktiski jauna tipa kultūras mediju, kas vienlaikus ir gan kultūras portāls, gan radošo personību sociālais tīmeklis, gan unikāla datubāze.

Pirmais posms. “Literatūra un Māksla” internetā ir nedēļraksta portāls, analogs jebkura cita izdevuma interneta versijai. Pēc trīs mēnešu darbības portāls pāriet uz e-abonēšanas sistēmu, brīvā pieejā atstājot aktualitātes, ziņas, kultūras notikumu afišu un līdzīgus uz pašreizējo brīdi orientētus materiālus. Prognozējama pirmā posma ilgums – astoņi līdz desmit mēneši.

Otrais posms. Portālā, izmantojot tehnoloģiju piedāvātās iespējas un tā lietotāju/autoru piedāvāto saturu, tiek maksimāli realizēta “dzīvās klātbūtnes” ideja – blogu, reālā laika reportāžu, audioierakstu, tvitera dienasgrāmatu, virtuālo izstāžu vai virtuālo antoloģiju u. c. formā. Veidojas arī cieša sadarbība arī ar Latvijas Radio, Latvijas TV un Laikmetīgās mākslas centru, ar kuru piedāvātajiem materiāliem tiek papildināts portāla saturs. Pakāpeniska pāreja uz otro posmu un tā prognozējama ilgums – divi gadi.

Trešais posms. Portāla “L&M” pāreja jaunā kvalitātē: portāls pakāpeniski tiek saudzēts vai apaudzēts ar Radošo savienību padomes datubāzi makslinieki.lv, kurā apkopota informācija par visiem Latvijas radošo savienību biedriem. Izmantojot portālā iestrādātās un darbības laikā aprobētās interaktivitātes iespējas, tiek radīts jauns medijs, kurā ar refleksijām par mākslinieciskām/sociālām/personiskām tēmām, tāpat arī ar saviem darbiem vai to fragmentiem vai

jebkādam citām aktivitātēm var piedalīties jebkurš no radošo savienību biedriem. Taču tas nav tradicionālais amorfais sociālais tīmeklis, kurā jebkurš var darīt jebko, bet gan strukturēts veidojums, kura darbību vada un koriģē portāla redaktors. Savukārt jebkurš lasītājs var iepazīties ar sev interesējošo radošo cilvēku no visām pusēm – ij no faktoloģiskās (datubāze), ij no intelektuālās (“L&M” materiālu arhīvs), ij no cilvēciskās (darbība portāla sociālajā tīklā) puses.

Izvērstu interneta sadaļas izklāstu skat. 20. lpp.

Redakcijas sastāvs

Redakcijas radošo kodolu veido 6-7 cilvēku komanda - nepieciešamais personāls, lai nodrošinātu kvalitatīva izdevuma veidošanu, aptverot visus saturiskos pamatvirzienus.

Laikraksta galvenais redaktors, vēstures un kultūrvēstures nodaļas redaktors – Eduards Liniņš

Literatūras publikāciju nodaļas (Tekstu lapas) un kultūrpolitisko tēmu redaktore – Rudīte Kalpiņa

Vizuālo mākslu nodaļas redaktore – Ieva Lejasmeijere

Teātra un kino nodaļas redaktore – Linda Ģibiete

Interneta portāla un literatūrkritikas nodaļas redaktors – Guntis Berelis

Mūzikas un tradicionālās kultūras nodaļas redaktors – Orests Silabriedis

Interneta žurnālists

Tehniskie darbinieki

Maketētāja, korektora, mākslinieka pakalpojumi tiek apmaksāti kā stundu darbs.

Nedēļraksta administratīvā komanda

Attīstības direktors /šobrīd Gatis Žagars/
Grāmatvede

Nedēļraksta padome

Tajā darbojas 7 cilvēki, kas reizi ceturksnī apspriež izdevuma stratēģijas realizāciju.

Nedēļraksta padomi veido:

- Laikraksta galvenais redaktors /šobrīd Eduards Liniņš/
- Latvijas Radošo savienību padomes priekšsēdētājs /šobrīd teātra zinātniece Ieva Struka, dr. Artis/
- Kultūras ministrijas pārstāvis
- 4 pārstāvji no dažādām mākslu nozarēm, kas izdevumā pārstāv attiecīgās nozares intereses, kā arī aizstāv izdevuma nepieciešamību savā nozarē. Šobrīd piekrituši darboties – Solvita Krese /LMMC, vizuālās mākslas/, Andris Akmentiņš /literatūra/, Kristīne Želve /kino/, Gundega Šmite /mūzika/. ■

Foto: Kristaps Kalns

BIOGRĀFIJA, KURAS NAV

Rakstniekiem biogrāfijas nav. Viņi tikai sēž un raksta. Ja rakstniekam jāraksta biogrāfija, viņš parasti to izdomā, jo reālu notikumu, par kuriem rakstīt, ir pārāk maz, lai rastos uzmanības vērts apcerējums. Dzīves māksla ir ļoti laikietilpīga māksla; rakstniecība tāpat. Abas apvienot izdodas vien retajam. Par ļaužiem, kuri savā mūžā nav uzrakstījuši ne vārda, var sarakstīt ģeniālas biogrāfijas. Apcerot ģeniālu rakstnieku dzīves, biogrāfi lielākoties izlīdzas ar viņu darbu pārstāstiem.

Rakstnieks, raksta prozu un literatūrkritiku. Publicējas kopš 1986. gada. 1989. - 1991. žurnāla "Karogs" kritikas nodaļas vadītājs, pēc tam profesionāls rakstnieks, 2003. - 2010. gadā "Karoga" kritikas nodaļas redaktors. Viens no Latvijas Kultūras kanona veidotājiem (2008). 2009. - 2010. - konsultants e-bibliotēkā. 1999. - 2011. gadā piedalījies Studijas 9 un režisores Ināras Kolmanes cikla "Rakstnieks tuvplānā" veidošanā; viens no cikla idejas autoriem.

Grāmatas:

Mitomānija. Stāsti. R., Liesma, 1989.

Agnese un Tumsas valdnieks. Brīnumains stāsts bērniem. R., Daugava, 1995.

Klusums un vārds. Esejas par literatūru. R., Daugava, 1997.

Latviešu literatūras vēsture. R., Zvaigzne, 1999.

Mīnotaura medības. Stāsti. R., Atēna, 1999.

Neēd šo ābolu. Tas ir mākslas darbs. R., Atēna, 2001.

Ugunīgi vērši ar zelta ragiem. Romāns. R., Dienas Grāmata, 2007.

Aptuveni 700 publikācijas laikrakstos un žurnālos, priekšvārdi un pēcvārdi daudzām grāmatām. Darbi publicēti arī krievu, angļu, lietuviešu, igauņu, baltkrievu, zviedru u.c. valodās. Rakstījis ceļojumu aprakstus ar kultūrvēsturisku ievirzi (par Katalāniju, Armēniju, Sardīniju, Sicīliju). Divu blogu radītājs un autors. "E-teksts" (2008; patlaban miris) - par elektroniskajiem tekstiem, e-grāmatām, literatūras un e-pasaules attiecībām vispār. "Guntis Berelis vērtē" - raksti par literatūru. Latvijas Literatūras centra datubāzē publicētas ap 40 apceres par latviešu rakstniekiem, tulkotas arī angļiski. Tulkojis no krievu valodas īsprozu, esejas, kritiku. Daudzu latviešu autoru un tulkoto grāmatu redaktors. Strādādams Karogā, mazliet nodarbojies arī ar grāmatizdošanu, tostarp aizsācis sēriju, kurā tiek publicēti akadēmiski literatūrvēsturiski pētījumi, kas vispār no akadēmiskās literatūrzinātnes atšķiras ar to, ka interesanti sarakstīti.

Godalgas: Klāva Elsberga prēmija par grāmatu Mitomānija (1990); Raiņa un Aspazijas fonda prēmija par grāmatu Klusums un vārds (1997); Kultūras fonda Kritikas balva (1995); Literatūras Gada balva kritikā par grāmatu Neēd šo ābolu. Tas ir mākslas darbs (2002); Literatūras Gada balva prozā par romānu Ugunīgi vērši ar zelta ragiem (2008). ■

Guntis Berelis

Foto: Maris Zengaliētijs

LITERATŪRA – PARALĒLĀ REALITĀTE.

bez kuras nav iespējams būt un izteikt sevi, savu laikmetu vārdos. Ne tiem, kas raksta, ne tiem, kas lasa.

Mēdz teikt, pasaulē ir daudz rakstnieku, tikai ne visi par tādiem kļūst. Nereti arī izskan viedoklis - pasaulē jau ir tik daudz grāmatu, tik daudz sarakstītu tekstu, ka, šķiet, jābūt ļoti dziļai un pamatotai pārliecībai par savu domu vērtīgumu un unikālītāti, lai, izdzīvojot radišanas mokas (vai vieglumu), tapinātu jaunu sacerējumu prozā vai dzejā. Un tomēr atrodas ļaudis, kuri raksta literārus darbus, arī Latvijā. Un talantīgi.

Protams, no nacionālās prozas, tāpat kino, tauta gaida šedevrus. Tagad un uzreiz. Un vēlams tāds, lai visa pasaule arī būtu sajūsmā. Tad varētu lepoties, ka mums ir literatūra. Citādi nav jēgas skribentiem naudā maksāt! Jo rakstīt, tāpat fotografēt, mūsdienās taču prot ikviens.

Proza un dzeja Latvijā ilgu laiku nav varējusi aktīvi un regulāri sastapties ar savu lasītāju periodikā. Iespējams, arī tas bijis viens no faktoriem, kālab tās prestižs plašākā sabiedrībā ir krities. Šis nedēļraksts dotu iespēju atjaunināt un spēcīnāt literāro procesu atspoguļojumu preses izdevumā un interneta vidē.

Nepateikšu neko jaunu: latviešu prozā mazāk dominējušas domas un idejas, lielāka ietekme tekstos ir epitetu kultūrai. Tam, protams, ir sakars ar dainām un Dziesmu svētkiem, un pat politiku. Ar to, kā liela daļa laikabiedru mācīta izjust un uztvert pasauli. Un neviens cits to tiešām labāk par mums pašiem nepasacīs. Tāpēc ceru, ka līdz ar citām pārmaiņām sabiedrībā radīsies jauni darbi, parādīsies jaunu rakstnieku vārdi, kas spēs intelektuāli spēcīgi un saistoši definēt mums atvēlēto laiku un mūs tajā.

Burtu mehānika mani saistījusi kopš agras bērnības. Rakstīšana ar roku – teicams terapijas veids. Ticiet vai nē, es zinu, jo manī ir šī skriptoriņā strādājoša mūka pieredze - tādu varēja iegūt tikai gadiem ilgā uzcītīgā darbā, uzmanīgi pārrakstot klostera bibliotēkas grāmatas. Pārrakstīšana kairināja smadzeņu rievās, virpoja garu un dziedināja dvēseli. Un „pēc Gūtenberga, kas sagandēja skriptoriņu meditātīvo ritmu”, vēlāk redaktora darbā itin bieži iznācis darboties ar un ap citu radītiem tekstiem, rakstīšanas iemaņas esmu trenējusi arī pati. Par sākumu var uzskatīt žurnālu „Avots”, tad pa rediģētai grāmatai; laikraksta „Dienas” pielikuma „Stils” redaktora darbs 90. gadu vidū, kam sekoja ilgāks periods komerciālo tekstu vidē (tulkojumi, dažāda satura teksti) – bija jālikvidē aptuvenība domās, jo pieprasīta tika filigrāna precizitāte un izteiksmes skaidrība; 3 gadu darbs žurnāla „Kapitāls” atbildīgās redaktora amatā; paralēli otrās - vēstures studijas LŪ.

Kāpēc vēsture? Jo vēsture, izrādās, spēj samierināt ar dzīvi. Taču, lai par to pastāstītu citiem, nepieciešama literatūra. ■

Rudīte Kalpiņa

BEZ PĒDĒJĀ VĀRDA

Rudīte Kalpiņa, Guntis Berelis

Nedēļraksta "L&M" Tekstu sadaļā tiek publicēta latviešu rakstnieku īsproza un dzeja. Retāk iespējami arī romānu fragmenti vai tulkojumi (to īpatsvara pieaugums paredzams nākotnē, palielinoties izdevuma apjomam). Paredzami apjomi – katrā numurā viens stāsts, divreiz mēnesī – plašākas dzejas kopas, katrā numurā – neliels, ilustratīvs ieskats kāda dzejnieka radošajā procesā viena vai divu dzejoļu formā līdz ar ekspresinterviju. Vienīgais tekstu atlasē kritērijs – to kvalitāte, taču vienlaikus Tekstu sadaļa tiek veidota arī sadarbībā ar izdevējiem, ļaujot lasītājam ielūkoties drīzumā gaidāmajās grāmatās. Savukārt šo tekstu publikācija internetā ļauj veidot virtuālās īsprozas vai dzejas antoloģijas, piemēram, saistībā ar Prozas lasījumiem un Dzejas dienām. Tāpat Tekstu sadaļa saistīta ar katrā numurā esošo rubriku Trampļins, kurā tiek publiskoti jauno autoru pirmie darbi.

Literatūrkritikas sadaļas veidojumu nosaka trīs pamatprincipi:

- Analītiskā dimensija, kas saskaņota ar operativitāti. Nedēļraksts atšķirībā no dienas preses un ikmēneša žurnāla pēc savas būtības atrodas it kā pa vidam – no vienas puses, tas orientēts uz aktualitātēm, no otras – arī uz „paliekošām vērtībām”. Tieši tāpēc nedēļraksts ir ideāla vieta, lai attīstītu un veicinātu šo patlaban tikai iedīgļos jūtamo literatūrkritikas analītisko domāšanu, vienlaikus saskaņojot to ar operativitāti: recenzija par grāmatu parādās jau nedēļu vai divas pēc tās iznākšanas, kas panākams, sadarbojoties ar izdevēju un saņemot attiecīgo grāmatu elektroniskā formātā pirms tās iznākšanas. Nedēļraksta literatūrkritikas pamatžanrs ir grāmatu recenzija, taču tiek publicēti arī plašāki literārā procesa apskati, iespēju robežās un atkarībā no potenciālo literatūrkritiķu spējām – arī teorētiski un konceptuāli raksti, kas saistīti ar pašreizējo situāciju literatūrā. Uzmanības centrā ir latviešu literatūra, taču netiek aizmirsti arī tulkojumi, šajā sfērā orientējoties nevis uz anotējošām vai pārstāstošām recenzijām, bet gan uz tulkojuma kvalitātes vērtējumu.
- Kultūrā nepastāv „pēdējā vārda” vai „punkta” jēdziens. Kultūra ir nepārtraukts process. To apziņoties, L&M literatūrkritikas sadaļā tiek veicināts dialogiskums visdažādākajās šā jēdziena izpausmēs – kā divas vai vairākas recenzijas par vienu grāmatu; kā recenzija par grāmatu līdz ar ekspresinterviju ar recenzējamās grāmatas autoru; kā portretintervijas vai ekspresintervijas ar rakstniekiem un kā sarunas starp rakstniekiem; kā apaļie galdi par literatūras aktualitātēm; kā recenzija par recenziju; kā „skats no malas”, dodot vārdu ar literatūru nesaistītiem ļaužiem, kurus varētu uzskatīt par „profesionāliem lasītājiem” utt. Literatūrkritikas sadaļa darbojas ciešā saistībā ar Tekstu sadaļu pēc principa – ja Tekstu sadaļā tiek publicēti kāda autora darbi, Literatūrkritikas sadaļa reaģē ar „spoguļi” – tekstu, kas saistīts ar šo darbu (intervija ar autoru, ieskats viņa daiļradē, minirecenzija par publicēto darbu un tml).
- „Dzīvās klātbūtnes” princips. Literatūra nav tikai grāmatu muguriņas plauktā vai literatūrkritisku rakstu kopojums. Literatūra vistiešākajā veidā saistīta ar cilvēku – gan rakstītāju, gan lasītāju. Tāpēc literatūrkritikas sadaļā ar interviju, rakstnieku vai lasītāju dienasgrāmatu, melnrakstu un piezīmju, brīvu eseju, publikāciju ciklu starpniecību tiek iesaistīts rakstnieks kā personība, ļaujot ielūkoties ne tikai radošā procesa galarezultātā – gatavajā literārajā darbā, bet arī radošajā procesā, kas lāgiem mēdz būt tikpat interesants kā galarezultāts, turklāt nedēļraksta struktūrā šāda pieeja līdzsvarotu analītisko dimensiju. ■

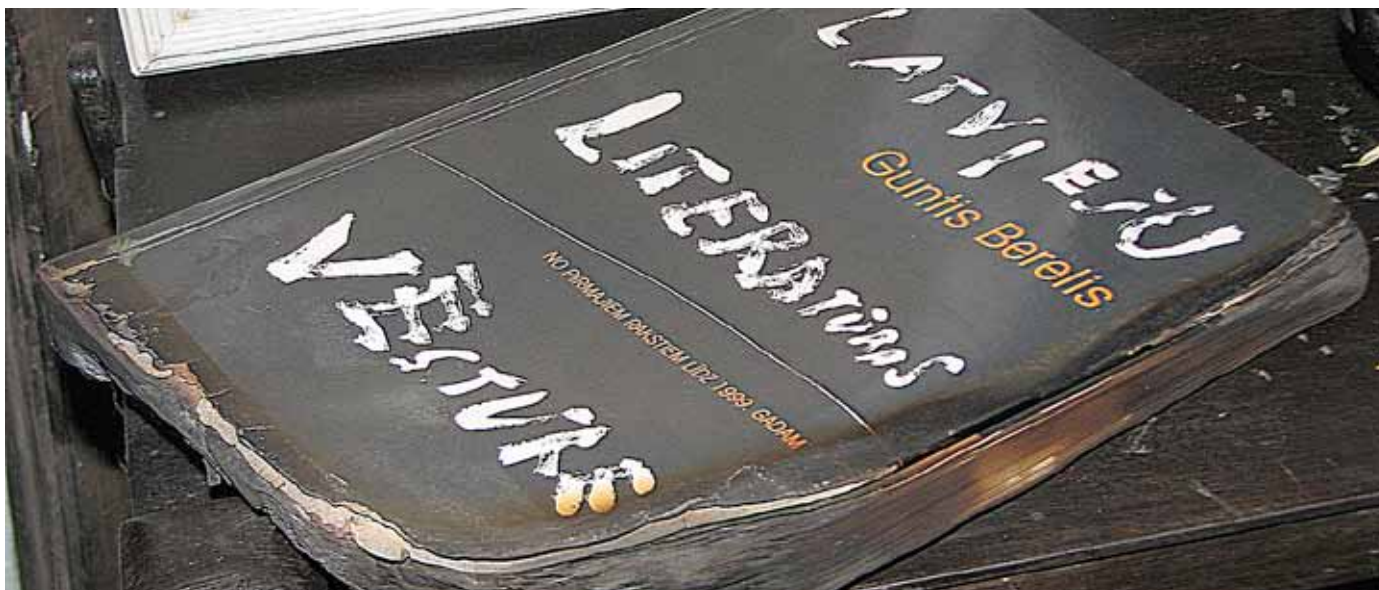

Foto: Guntis Berelis

Pēc ugunsgrēka dzejnieka Aivara Neibarta mājās atrastā Latviešu literatūras vēstures grāmata

Foto: Agnese Surkova

PRETSTATU CĪŅA UN VIENĪBA ČABULIŠA BIOGRĀFIJĀ

Nekas cits tur nebija gaidāms! Lindas, Linduciša, Čabuliša, nopietnos gadījumos – Meitas, vēlāk – Māsas, mūslielos – Lindiņas, Kritiķes, Režisores vai (radošās kompānijās) vienkārši Ģibietes dzīve iesākās pārsimt vai varbūt pat mazāk metru no Dailes teātra skatuves – Rīgas pilsētas 1. slimnīcas dzemdību nodaļā. Tāpēc teātris Linduci interesē, saista, pievelk un baro. Sākumā – normāli, vēlāk – katastrofāli.

Jūs teiksiet – tanī nodaļā dzimuši daudzi, bet ne jau visu latvju režijas, kritikas un skatuves dzīves meistaruru Curriculum Vitae sākas ar šīs lokācijas pieminēšanu. Tiesa! Bet šoreiz lieta cita. Viss tamdēļ, ka Mamma, Tētis, Vectētiņi, Mimmas (tā tāda visnotaļ oriģināla bērības saīsne no vārda „vecmāmiņa”) un visi citi, kas mazo visbiežāk saukāja viņai tobrīd tik kaitinoši skanošajā vārdā „Čabulītis”, skoloja jaunkundzi tik dažādos un nesavienojamos virzienos, ka pretstatu cīņa un vienība noveda pie, moderni izsakoties, multifunkcionālas personības veidošanās un pie vēl lielākas, nepārvaramākas un gluži neizbēgamas tieksmes pēc jaunu pretstatu izcīnīšanas un savienošanas. Nekas cits tur nebija gaidāms – izauga teātra kritiķe Ģibiete ar kino režijas diplomu kabatā. Vai varbūt otrādi – svētais režisora krēsls zem sēžamvietas, kamēr kritiķes prasmes kā allaž sprēgā smadzenēs. Bet citreiz – jaunkundze skrien, kur vien tā brīža priekšnieks norīko (eh! te maz vietas, bet iespiedisimies!) – asistē, producē, raksta skaņu, filmē, intervē, montē, komentē, vērtē, grimē, drukā, sasprauž vadiņus, ierunā aizkadrus un, ja vajag, māca to darīt citiem.. Viss atkarīgs no tā, kas katru dienu pasaulē ieplānots, un no tā, ka patīk. Nekas cits tur patiesi nebija gaidāms!

Un tas viss (dziļš pateicības reveranss Rainim) pretstatu cīņas un vienības dēļ. Čabulis labprāt valkā padomju laika necili milīgos svārciņus un kleitiņas, bet viņas mīļākā rotaļa ir spēlēšana Musketieros (viņa parasti ir D'Artanjans vai Aramiss, pārējie jāpiedomā klāt), viņai ir paštaisīts zobens un imaginārs zirgs. Mājturības stundās par nelielas podziņu šūšanas, cimdiņu, zeķīšu, bruncīšu un makramē manufaktūras atvēršanu Linducis saņem priekšzīmīgas atzīmes, bet brīvajā laikā pagrabā meistaros Lennebergas Emīla

patentētos koka pintiņus vai lasa Žilu Vernu un citus viedos fantastus. Vidusskolniece Linda Ģibiete plūc laurus ķīmijas olimpiādēs, bet domas un kaislības ir citur – viņa jau ir bijusi savā Mekā (nē, ne jau tajā, kas kaut kur austrumpusē, bet tajā, kas tepat un ko citi sauc par Liepāju ar teātri šīs pilsētas teritorijā). Jaunkundze absolvē Rīgas Hanzas vidusskolas matemātikas un dabas zinību klasi un mēnesi pēc tam publicē savu pirmo recenziju, kurā, starp citu, nav pieminēti ne logaritmi, ne aldehīdi vai reabsorbicija, tikai lidojums. Lindiņa turpina trenēt roku rakstīšanā, talantīgu skolotāju paspārnē buras pa teātra vēstures grāmatām un uzzina, kas ir Staņislavskis, Brehts, Arto, abi Čehovi un pārējie ne mazāk slavenie vīri (tos labāk nenosaukt, jo kādu var piemirst un kāds apvainosies), taču vienlaikus meitene izlemj iekāpt TV kastē, jo tur kultūru var ne tikai baudīt, bet arī pasniegt pārējiem (tiesa – tikai 100 gramus, bet mūsdienās arī tik neliela kultūras šļuka ir tā vērtā).

Tad Kritiķe sastop Fjodoru Mihaila dēlu – to, kurš Dostojevskis un kurš mūsu pusē mēdz ierasties kopā ar Meistaru Krilovu, apmeties viņa Āgenskalna mājās un sabiedrībā iziet tikai kopā ar savu draugu režisoru. Un kāpēc lai tikpat cieši kā šie abi tēli nesavītos arī raksti un darbi, teorija un prakse, kritika un režija? Linda spēlē niecīgu, bet (viņasprāt) svarīgu lomu Fjodora Mihailoviča „Nozieguma un soda” skatuves versijā Nacionālajā teātrī, kur demonstrē (viņasprāt) teicamās vācu valodas zināšanas, un ar grāmatveža precizitāti augstskolā atskaitās par šīs izrādes tapšanas procesā pieredzēto. Viņa aizvien raksta par teātri, bet bez jebkādam kauna paliekām uzdrošinās ielūkoties arī aiz kulisēm un taisa vēl neredzētus kumēdiņus – sāk koķetēt ar teātra neglītā brāļa cirka jaunāko meitu kinofilmu. Nu Linducis tik cieši sapīņķerējis teoriju ar praksi, ka teorijai kāds, izrādās, paslepis veicis plastisko operāciju, tāpēc tā vairs nekautas rādīties no visām pusēm, iegūst jaunus vaibstus, jaunu rakursu, leņķi, asuma dziļumu un perspektīvu. Savukārt, prakse padodas gudra, stabila un (reizēm pārāk) prātīga, jo uz pamatīgā teorijas fundamenta jau nekas cits tur nebija gaidāms.

Ģibietes jaunkundzei patīk dzīvnieki, īpaši melnbalti kaķi un melnbaltais, strīpainais zirgs, kam benzīns asinīs un likumu frēzētāja daba. Bet ar tām pašām rokām, ar kurām cauru dienu montēta autosporta programma, Linda vakarpusē nointervē pāris ārzemju un pašmāju operas zvaigznes, un pret rītu (nakts ir ļoti ietilpīgs laika sprīdis) tapusi kārtējā Rīgas operas festivāla dienasgrāmatas sērija. Vai veikls un elegants sižets par kādu no Nacionālā teātra jauniestudējumiem. Vai „Videonagla” (jā, jā – teātra kritika arī videobloga formātā), kur tā pati režisoriski kritiskā dāmiņa slavē vai nīcina kāda cita teātra produktu. Vai arī bilžu grāmata, lai bērni uzzinātu, kas teātrim-lācītim vēderā. Jo pretstatu cīņas un vienības nebeidzamībā Čabulītis īsti nav iemācījies atšķirt, ar ko balets ir daiļāks par motokrosu, ar ko aktieris talantīgāks par autosportistu, ar ko teātra kritika prātīgāka par teātra taisīšanu.

Nu ja! Gaidāms tur nebija nekas cits! ■

Linda Ģibiete

“POPULĀRIE” ŽANRI

Linda Ģibiete

Gan teātra, gan kino nozari Latvijā nekļūdīgi var dēvēt par „populārajām” kultūras sastāvdaļām – daudz uzmanības tām velta ne tikai publika, bet arī plašsaziņas līdzekļi un kultūras menedžmenta speciālisti. Jau esošajās drukāto preses izdevumu kultūras lappusēs un interneta vietnēs teātra un kino procesi tiek aplūkoti salīdzinoši plaši. Līdz ar to par nedēļraksta “L&M” mērķi šo kultūras nozaru tvērumā uzskatu nepieciešamību ievērojami paplašināt un padziļināt aplūkojamo procesu, personību un notikumu loku, jo līdz šim presē un interneta plašsaziņas līdzekļos teātra un kino aktualitātes un to vērtējumi atspoguļoti ar patīkamu regularitāti, tomēr visai vienvēidīgi – gan aprakstāmo mākslas faktu, gan, jāatzīst, reizēm arī vērtējuma ziņā.

Lai šo mērķi īstenotu, izvirzu sekojošus uzstādījumus:

1. Nedēļraksta “L&M” teātra un kino nodaļa aptver iespējami plašu mākslas notikumu loku, nekonzentrējoties vienīgi uz vadošo teātru iestudējumiem, populārākajām personībām un kinodarbiem; uzmanība jāpievērš arī marginālām, tomēr kultūras kopainā ne mazāk iezīmīgām parādībām.
2. Nedēļrakstam “L&M” jākalpo kā lasītāju pamatavotam gan gaidāmo kultūras notikumu izziņā, gan aizvadīto notikumu vērtējumā; teātra un kino nodaļai iespējami operatīvi jāatspoguļo kā izvēsta kultūras afiša, tā recenzijas, apraksti par jaunradītajiem skatuves un ekrāna darbiem un procesiem, vienlaikus sabalansējot autoru operatīvāti un analītisko rakstu kvalitāti.
3. Teātra un kino nodaļa uz skatuves un ekrāna mākslu raugās plašā nozīmē, kas ietver teātra uzvedumus, kinodarbības, laikmetīgās dejas un baleta iestudējumus, operas izrādes, dokumentālo kino un animāciju, teātra un kino festivālus un citus projektus, kuros teātra un kino joma nereti robežojas ar citām mākslām un kuri būtu aplūkojami arī, piemēram, vizuālās mākslas kopsakarībās; interdisciplinārisms, kas raksturīgs mūsdienu mākslas darbiem un kultūras personību izpaušmēm, jāparādās arī to atspoguļojumā.
4. Kultūras procesu tvērumā viena otru papildina teorija un prakse (un otrādi), kas ir neatdalāmi lielumi, taču nereti praktiķu un teorētiķu atšķirīgo mākslas uztveres principu dēļ tomēr tiek atdalīti.

Līdzekļi uzstādījumu izpildei

Nedēļraksta “L&M” teātra un kino nodaļas struktūru veido:

- iknedēļas recenziju sadaļa par aktuālajiem jaundarbiem teātra un/vai kino jomā;
- sadaļa, kurā pētām un kā teorētiskā, tā praktiskā nozīmē analizējam aktuālus vai jau ilgstoši pastāvošus procesus vai problēmas minētajās skatuves un

ekrāna mākslas nozarēs;

- sadaļa, kurā interviju vai portretakstu formātā pievērsamies spilgtām personībām, kas aktīvi strādā pie kāda mākslas darba radīšanas, svin nozīmīgu jubileju vai kā citādi pievērs sabiedrības uzmanību;
- nozīmīgas ir arī reportāžas par gaidāmajiem kultūras notikumiem.

Vispusīgā notikumu klāsta un ierobežotā apjoma dēļ raizes varētu sagādāt uzstādījums aplūkot iespējami plašu mākslas notikumu loku un operatīvātes nodrošināšana, tādēļ interneta versijā, kas dod iespēju daudz ātrāk reaģēt uz dažādiem kultūras faktiem, recenziju sadaļa veidosies ievērojami plašāka – tajā tiks iekļautas arī apjoma ziņā nelielas ekspresrecenzijas, kam interneta vietnē jāparādās jau nākamajā dienā pēc (teātra, dejas uzveduma, baleta, operas, filmas) pirmizrādes, un marginālu iestudējumu vērtējumi, kam ir nozīmīga loma kultūras procesu virzībā, tomēr apjoma dēļ neatrodas vieta nedēļraksta drukātajā versijā.

Drukātajā versijā recenziju sadaļu veidos izvērstāka mākslas darbu analīze, tomēr cenšoties saglabāt operatīvāti. Tādējādi teātra un kino nodaļas mērķis ir analītiski aplūkot visu Latvijas teātru iestudējumus un kinodarbības un ielūkoties īpaši iezīmīgos skatuves un ekrāna mākslas procesos arī ārzemēs.

Lai nodrošinātu vispusību, operatīvāti un notikumu tvērumu gan no praktiskās, gan teorētiskās puses, jāpaplašina arī autoru loks, piesaistot nedēļraksta redakcijas spēkus un aktīvajā teātra un kino kritikā darbojošās personības, kā arī – meklējot un pat „audzinot” jaunos autorus, kas absolvējuši vai vēl apgūst kultūras teoriju, dramaturģiju vai kino zinātni Latvijas Kultūras akadēmijā vai teātra un literatūras zinātni Latvijas Universitātē. Specifiskas tematikas analīzei autoru lokam vēlams piesaistīt attiecīgās jomas (piemēram, dejas, animācijas, dokumentālā kino, audiovizuālās kultūras un citus) speciālistus – ne vien teorētiķus, bet arī praktiķus. ■

Foto: Gunārs Janaitis

KAS TAS IR, KO REDZU

Pēc vairāk kā desmit gadu pieredzes mākslas zinātnē un kritikā man joprojām nav ne jausmas, kas ir māksla un kāda ir tās jēga. Vienīgi nebeidz pārsteigt un mulšināt „vīri un sievas”, kas nododas neracionālām, nesaprotamām un noslēpumainām norisēm un izgatavo divvainus priekšmetus, ko aplūkojot rodas jocīga nemiera vai gluži otrādi brīnišķīga piepildījuma sajūta.

Tāpat – ja kāds jautā, pēc kādiem kritērijiem vērtēju to, par ko rakstu, neko īsti nevaru atbildēt. Un ne gluži tāpēc, ka nebūtu, ko teikt, bet tāpēc, ka katra tikšanās, katrs pieredzējums nosaka vai prasa savus kritērijus. Katru reizi no jauna cenšos saprast, kas tas ir, ko redzu.

Reizēm man patīk iztēloties, kā būtu raudzīties uz kādu mākslas darbu kā celtniekam vai ārstam, policistam vai blondiņu asociācijas sekretārei, proti, mēģināt nodzēst vai izslēgt pieredzi un zināšanas, lai iejustos “vienkāršā skatītāja” ādā.

Reizēm gluži otrādi – ieslēdz visu iespējamo pieredzi un zināšanas, lai spētu “nolasīt”, saprast un atsaukties darbiem, kas tieši uz pieredzi un zināšanām orientēti. Un šiem abiem polārajiem režīmiem pa vidu visai lielā amplitūdā svārstās visi citi režīmi vai atslēgas, ar ko attiecīgo darbu “slēgt”, vai varbūt tikai ceļi, pa kuriem tiem tuvoties. Kopš 1999. gada rakstot par mākslu, pavisam nesen esmu formulējusi, ka arī pret tekstiem par mākslu attiecos kā pret mākslu. Mākslinieki savos darbos mēdz ieguldīt ļoti daudz tā saukto dvēseles spēku, un, manuprāt, godīgi, ja sarežģītajā saziņas procesā tas ir abpusēji.

Manā profesionālajā biogrāfijā būtiskie ieraksti neiederas CV, varbūt tos varu minēt šeit. Tā ir sadarbība ar dažiem redaktoriem, bez kuras man nenāktu ne prātā iedomāties, ka varu veidot vizuālās mākslas nodaļu jaunā kultūras izdevumā. Ieva Kulakova (“Literatūra. Māksla. Mēs”) pašā deviņdesmito gadu nogalē, pasūtot pirmo rakstu, uz uztrauktiem un nesakarīgiem jautājumiem atbildēja mierīgi un skaidri – raksti, ko domā; pēc tam sadarbībā ar Ingu Šteimani (“Kultūras Forums”) uzzināju, ka rakstītājs var uzrakstīt tikai tā, kāds viņš pats tobrīd ir; un vēl pēc tam Uldis Tīrons (“Rīgas Laiks”) noteica – bet, Ieva, vienkārši raksti, ko jūti. ■

Ieva Lejasmeijere

Foto : Zane Licīte

VIENĪGĀ LIECĪBA

Ieva Lejasmeijere

Nodaļa aptvers vairākas būtiski atšķirīgas un ar vizuālās uztveres prioritāti saistītas nozares - gan elitāros tradicionālos mākslu veidus (glezniecību, grafiku, tēlniecību), gan daudz demokrātiskāko fotogrāfiju, gan sabiedriski un ekonomiski svarīgo dizainu un arhitektūru, kā arī kultūras mantojuma nozari, kas pārklājas ar visām iepriekšminētajām.

Ar dažādu konsekvenci un kvalitāti procesi šais nozarēs tiek atspoguļoti gan dienas preses, gan interneta portālu kultūras nodaļās, galvenokārt koncentrējot uzmanību uz populāriem mākslinieku vārdiem vai kā publicitātes potenciāla kritēriju ieskatot starptautiskus panākumus konkursos un cita veida sacensībās. “L&M” vizuālās mākslas nodaļa uz notikumiem un procesiem raugās līdzsvarotāk, neskrīnot līdzī šķietamām aktualitātēm, lai producētu pievilcīgus veiksmes stāstus vai uzjundītu skandālus.

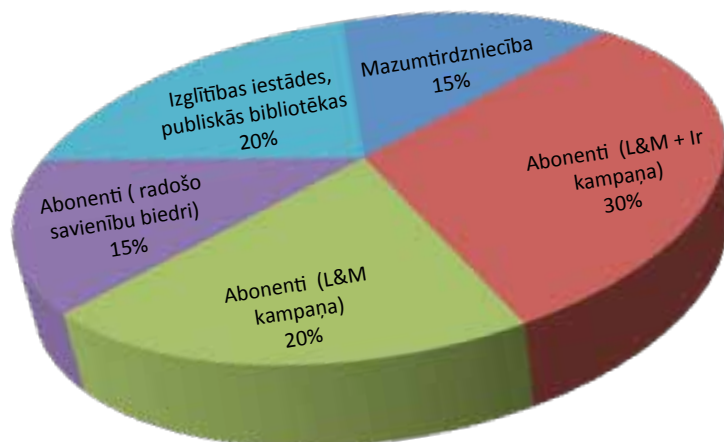
Vizuālai mākslai piemīt zināms elitārisms citu mākslu vidū. To nosaka šaurā auditorija, īpaši salīdzinot ar mūziku un teātri, jo izstādes tradicionāli ir mazāk apmeklētas, varbūt tāpēc, ka to norises visai maz saistāmas ar izklaidi.

Nodaļas uzmanības centrā - mūsdienu mākslas procesu analīze un nozarei būtiski kultūrpolitikas jautājumi. Šādam uzstādījumam vajadzētu pamazām mainīt sabiedrībā populāros stereotipus par mākslu kā par patērējošu, sabiedriski inertu jomu, kas attiecas tikai uz tās profesionāļiem.

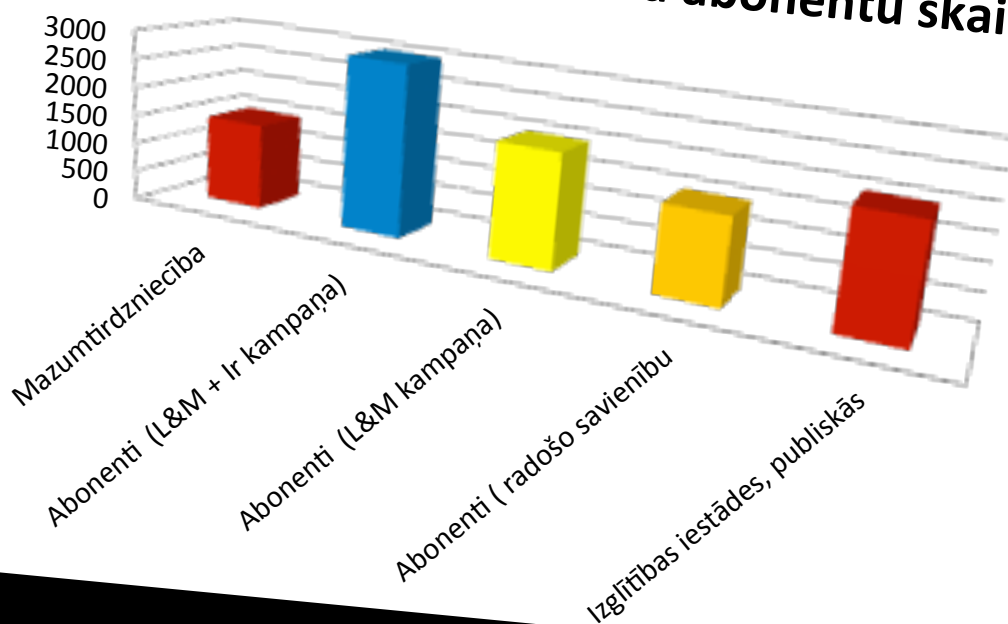
Turpinājums 15. lpp.

KĀ PĀRDOT AVĪZI JEB BIZNESA UN MĀRKETINGA PLĀNA ILUSTRĀCIJA

Sākotnējā nedēļraksta abonentu struktūra

Sākotnējais nedēļraksta abonentu skaits

PIELIKUMS NR. 1

- personas ar labām latviešu valodas zināšanām,
- visu Latvijas reģionu iedzīvotājus (ar potenciāli lielāku koncentrāciju nozīmīgāko kultūras iestāžu darbības un kultūras norišu vietās).

III. Tirgus piedāvājuma definējums

Kā izriet no pasīvēzējās situācijas analīzes kultūras mediju jomā (skat. virspārējās L&M koncepcijas sadaļu „Kultūras periodikas pasīvēzējā situācija”), nedēļrakstam L&M līdzīgu mediju pasīvēzējā drukātās preses un interneta vidē nav. L&M piedāvājums atšķiras ar to, ka tas aptver visas kultūras jomas, atspoguļo visas kultūras aktivitātes, caur kultūras savienību ietīcas plašākā sociālā un politiskā problemātikā L&M pēc aktuālas informācijas, gan nozīmīgas analīzes, gan intelektuāli augstvērtīgas izklaides.

IV. Marketinga stratēģijas pamats un zīmola elementi

L&M marketinga stratēģijas pamatā ir potenciālās auditorijas iepazīstināšana ar nedēļrakstu un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, a) līdzīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, b) atšķirīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, c) specifiskus (kultūras un izglītības) kanālus, gan intelektuāli informācijas kanālus.

L&M marketinga stratēģijas pamatā ir potenciālās auditorijas iepazīstināšana ar nedēļrakstu un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, a) līdzīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, b) atšķirīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, c) specifiskus (kultūras un izglītības) kanālus, gan intelektuāli informācijas kanālus.

L&M marketinga stratēģijas pamatā ir potenciālās auditorijas iepazīstināšana ar nedēļrakstu un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, a) līdzīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, b) atšķirīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, c) specifiskus (kultūras un izglītības) kanālus, gan intelektuāli informācijas kanālus.

L&M marketinga stratēģijas pamatā ir potenciālās auditorijas iepazīstināšana ar nedēļrakstu un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, a) līdzīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, b) atšķirīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, c) specifiskus (kultūras un izglītības) kanālus, gan intelektuāli informācijas kanālus.

L&M marketinga stratēģijas pamatā ir potenciālās auditorijas iepazīstināšana ar nedēļrakstu un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, a) līdzīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, b) atšķirīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, c) specifiskus (kultūras un izglītības) kanālus, gan intelektuāli informācijas kanālus.

L&M marketinga stratēģijas pamatā ir potenciālās auditorijas iepazīstināšana ar nedēļrakstu un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, a) līdzīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, b) atšķirīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, c) specifiskus (kultūras un izglītības) kanālus, gan intelektuāli informācijas kanālus.

L&M marketinga stratēģijas pamatā ir potenciālās auditorijas iepazīstināšana ar nedēļrakstu un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, a) līdzīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, b) atšķirīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, c) specifiskus (kultūras un izglītības) kanālus, gan intelektuāli informācijas kanālus.

L&M marketinga stratēģijas pamatā ir potenciālās auditorijas iepazīstināšana ar nedēļrakstu un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, a) līdzīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, b) atšķirīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, c) specifiskus (kultūras un izglītības) kanālus, gan intelektuāli informācijas kanālus.

L&M marketinga stratēģijas pamatā ir potenciālās auditorijas iepazīstināšana ar nedēļrakstu un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, a) līdzīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, b) atšķirīga rakstura – drukātos un tā interneta versiju, izmantojot sakrītīgu mekāditoriju, c) specifiskus (kultūras un izglītības) kanālus, gan intelektuāli informācijas kanālus.

II. Mekāditorijas definējums

L&M potenciālās auditorijas noteicošā īpašība ir interese par Latvijas kultūras dzīvi un vairāk vai mazāk aktīva kultūras produktu patēriņš. Par izdevumu ideālo lasītāju uzskatāms cilvēks, kuram rūp latviešu valodas un kultūras ilgtspēja pasūtītāma un Latvijas kā Eiropas kultūras tradīcijai piederošas un modernas globālās kultūras procesos pilnvērtīgi integrētas teritorijas eksistence.

Šī auditorija iedalāma divās pamatgrupās:
1) kultūras sfēras profesionāļi (un potenciālie profesionāļi, t.i. kultūrzinātnieki, izglītētāji, studenti) un
2) kultūras interesenti, resp. kultūras kultūras procesos pilnvērtīgi integrētas teritorijas eksistence.

Abas šīs grupas nedēļraksta marketinga stratēģijā uzskaitāmas kā vienlīdz nozīmīgas, taču atšķiras gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi. Proti:
1. grupa –

- skaitliski salīdzinoši neliela (3000 – 5000 cilvēku),
- nepārpriecama, motivēta, radoša, aktīva, profesionāli, t.i. ar to interaktīvu saziņu.
- materiāliem (gan lielāko tiesu attiecībā uz izdevumu saturu darbības sfērā, resp. radošajās/abonēt izdevumu, uzņēmējiem) un izglītības kanālus (profesionālās organizācijas, kultūras un izglītības iestādes).
- potenciāli aktīva izdevumu apzīmējumā, izmantojot specifiskus kanālus.

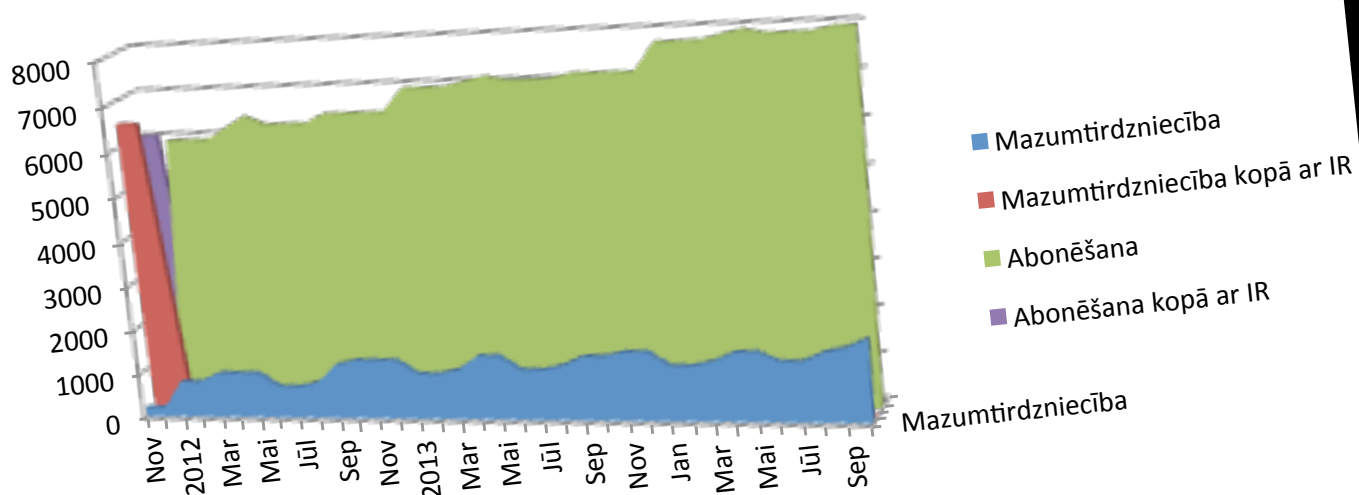
2. grupa –

- skaitliski salīdzinoši liela (vairāki desmiti tūkstošu cilvēku),
- ar vispārīgāk uzturētiem prasībām attiecībā uz izdevumu saturu, grūtāk apzināma, samredzama, izmantojot vispārīgus kanālus.

Kas attiecas uz citiem tradicionālajiem mekāditorijas raksturlielumiem, tad L&M potenciālās auditorijas īpašības ir:

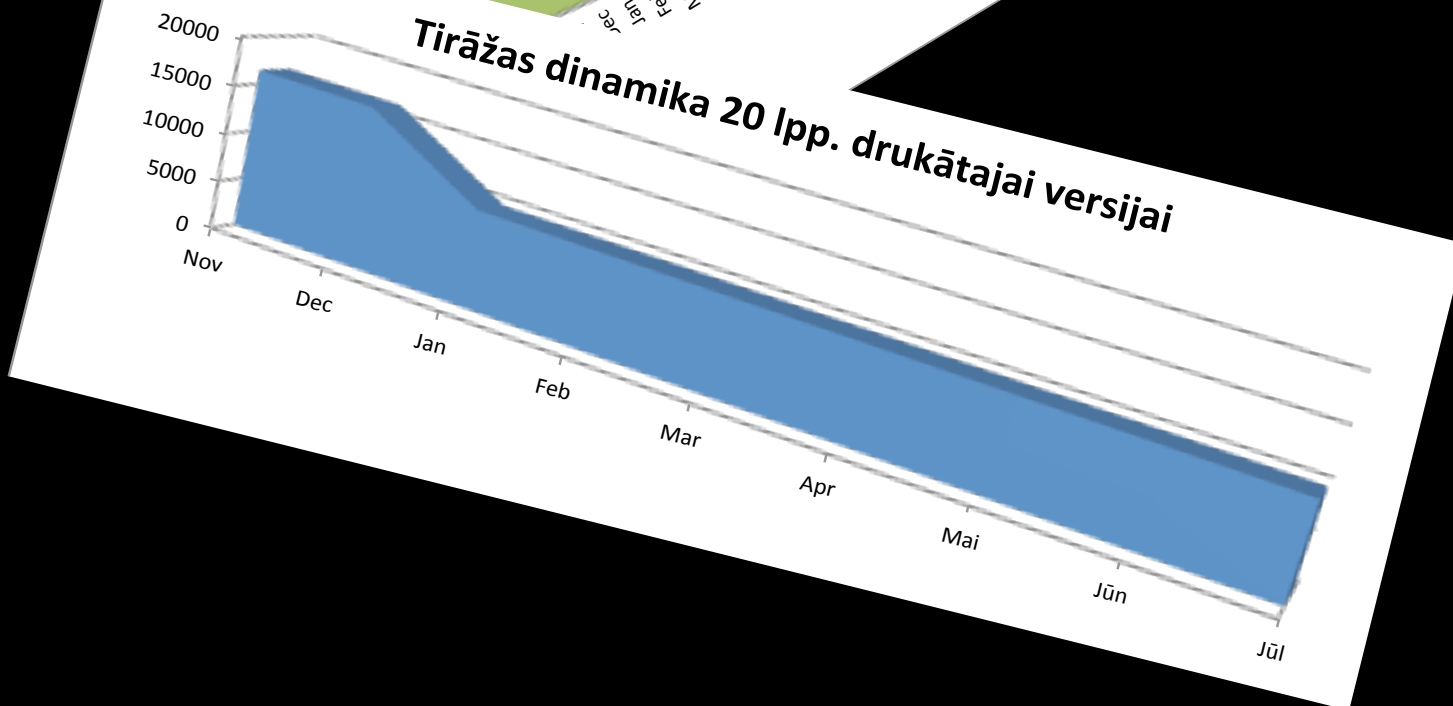
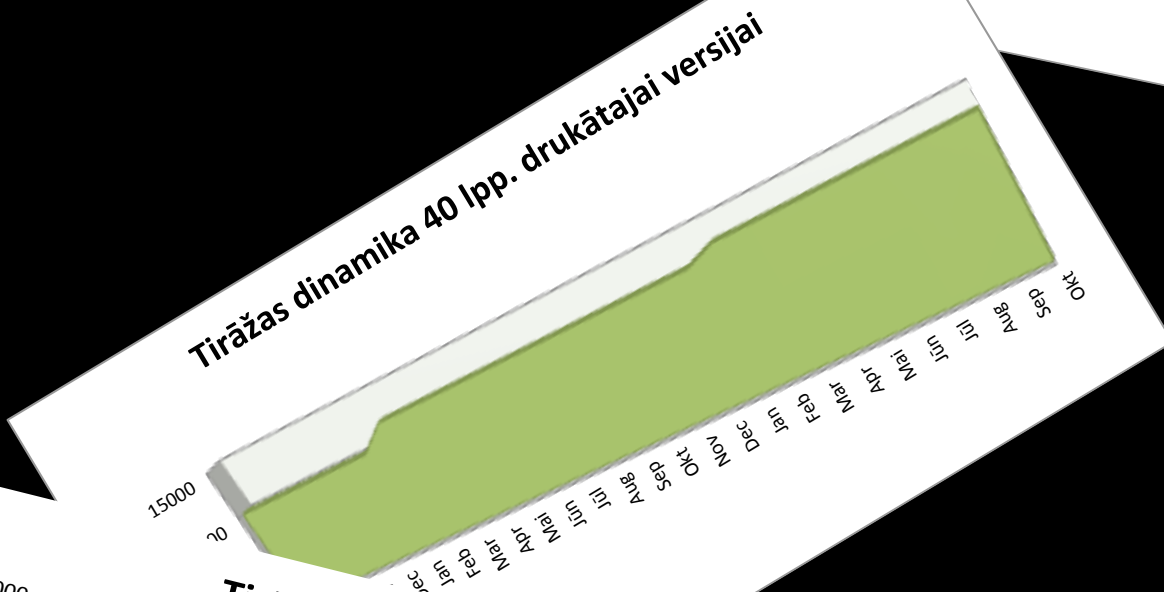
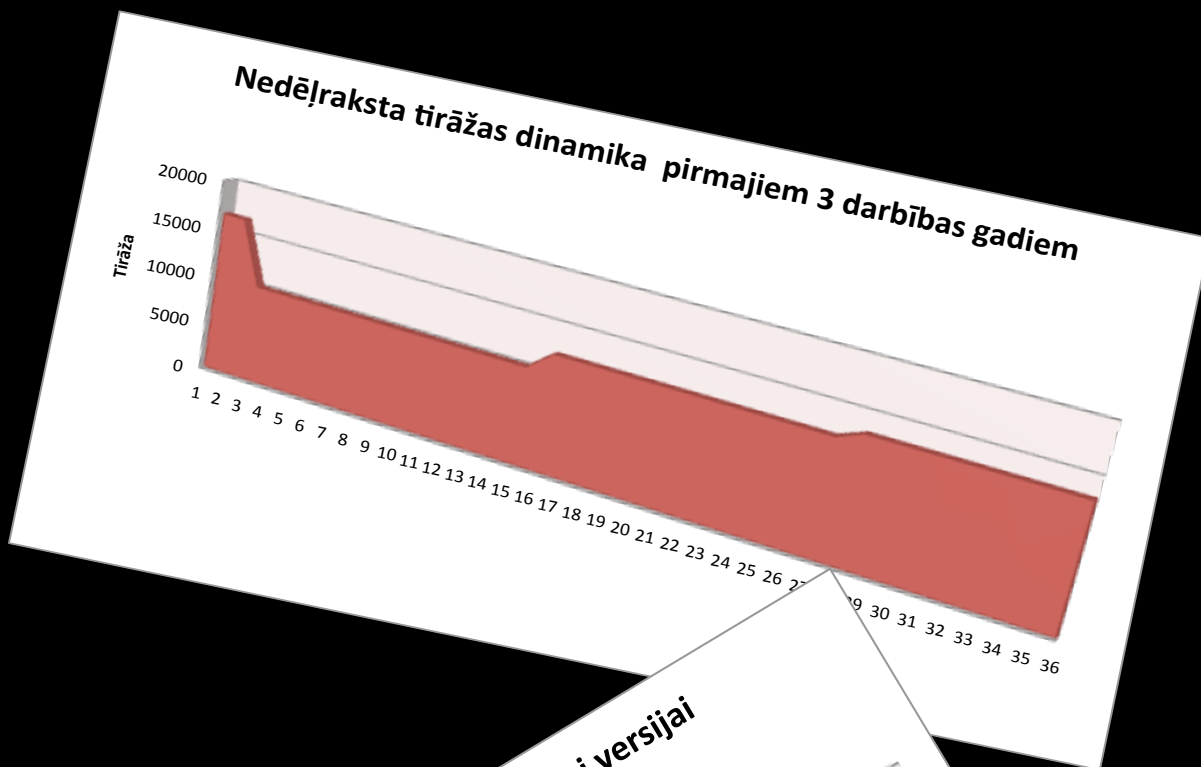
- vienlīdz visas vecuma grupas,
- dažāds ienākumu līmenis (izmēģinot personas, kuru ienākumu līmenis praktiski izsīdēt, jebkuru kultūras produktu patēriņu),

Abonēšanas dinamika pārskata periodam

PIELIKUMS NR. 1

PIELIKUMS NR. 1

VIENĪGĀ LIECĪBA

Turpinājums no 10. lpp

Māksla kā laikmets

Vizuālās mākslas nodaļas fokuss būs vērsts uz laikmetīgo mākslu - gan tādēļ, ka raksti par laikmetīgās mākslas darbiem var būt vienīgā liecība vēsturē, gan tādēļ, ka publikas reakcija nereti ir būtiska mākslas darbu sastāvdaļa, bet galvenokārt tādēļ, ka laikmetīgā māksla reflektē laikmetu un līdz ar to ir sabiedriski nozīmīga. Šai sakarā īpaši jāuzsver nedēļraksta "L&M" politiskā neitralitāte un redakcionālā neatkarība, jo laikmetīgās mākslas izpausmes bieži vien tiecas robežoties ar sociāli, politiski un ekonomiski jutīgām vizuālās kultūras sfērām. Piemēram, kādā no augusta numuriem Literatūrā un Mākslā vajadzētu parādīties pētījumam par priekšvēlēšanu fotovalodu presē un portālos. Pašlaik šāda veida publicistikai isti nav vietas.

Māksla kā profesija

Tāpat dienas preses kultūras nodaļās un pāris kultūrai veltītajos portālos isti netiek skatīti kultūrpolitiski jautājumi. Tāpēc nodaļa pievēršas arī tādai kā arodbiedrības funkcijai. Piemēram, vizuālās mākslas nozares infrastruktūra atšķirībā no, piemēram, mūzikas un skatuves mākslas (orķestri, kori, koncertaģentūras, teātri) neparedz citādu radošo darbību kā vien pašnodarbinātā statusā. Mākslinieki var strādāt par pedagogiem, maketētājiem, radošajiem direktoriem un tamlīdzīgi, bet, piemēram, gleznotājs nekur nevar strādāt par gleznotāju atšķirībā no vijolnieka, kurš var strādāt par vijolnieku pat vairākos orķestros vienlaikus. Nodaļas uzdevums ir izzināt problēmas šai jomā un mērķtieciīgi virzīt pētniecisku rakstu tēmas, sadarbībā ar Mākslinieku savienību un Radošo savienību padomi radot pamatotu ieganstu, piemēram, saistošām nodokļu likumdošanas izmaiņām.

Nedēļraksta "Literatūra un Māksla" vizuālās mākslas nodaļas struktūru veido:

- iknedēļas recenziju sadaļa par aktuāliem nozares notikumiem (izstādes, jaunas dizaina koncepcijas vai produkti, jauni arhitektoniski objekti u. c.) Latvijā un pasaulē. Latvijas notikumus, īpaši izstādes svarīgi recenzēt ātri, lai lasītājs var pagūt ne vien ieinteresēties, bet arī apskatīt. Tomēr atsevišķos gadījumos jāievēro, ka kultūras nedēļraksta specifika ir analīze, nevis lielāka un ātrāka norišu publicitāte;
- apmēram reizi mēnesī vai divos - vairāku autoru īsrecenzijas par vienu un to pašu notikumu viedokļu konfrontācijai;
- ik nedēļu anotējoši raksti par notikumiem vai personām, kuriem iesakām pievērst uzmanību nākamajā nedēļā vai tālākā periodā;
- reizi mēnesī kultūrpolitiski vai sabiedriski nozīmīgu mākslas procesu izvērstāks apskats;
- apmēram reizi divās nedēļās mākslas vēsturei un teorijai veltīta sadaļa, kurā publicējam vai nu pieteikumus un ieskatu jaunos šīs nozares darbos (pētījumi, grāmatas utt.), tulkojumus vai tamlīdzīgi;
- reizi mēnesī vai biežāk raksta paši mākslinieki - visu, ko viņi nevar uzgleznot vai uzinstalēt, bet ko tomēr gribas paust plašākai sabiedrībai;

- Trampļins - aktuāls pieteikums vizuālajā mākslā vai kādas mākslinieciskas vai sabiedriskas problēmas vizuāls - provokatīvs vai jebkāds citāds - uzstādījums.

Vizuālās mākslas nodaļa izvērs sadarbību ne vien ar jau zināmiem autoriem, bet arī meklē iespēju ieinteresēt jaunos un topošos speciālistus sadarbībā ar Latvijas mākslas un kultūras augstskolām. Svarīgi arī sadarboties ar tā sauktajiem novadu un ārzemju korespondentiem, jo ik katrā no minētajām struktūras vienībām var parādīties raksts par norisi ārpus Rīgas (vienalga - Aizputē, Berlīnē vai Perpiņjānā), kuras autors var arī nebūt mākslinieks vai kritiķis, bet, piemēram, inteligents programmeris no redakcijas paziņu loka, kurš ceļojuma laikā ieraudzījis ko ievēribas cienīgu un nozarei saistošu. Arī šis ir viens no nodaļai būtiskiem profesionāliem vingrinājumiem, kā saziņu par mākslu padarīt saprotamu vismaz tiem, kurus māksla vispār interesē.

Autoru loks, viņu specializācija, sadarbības pieredze ar citiem medijiem

Aiga Dzalbe – mākslas zinātniece; mūsdienu glezniecība Latvijā; Studija, Kultūras Forums, www.fotokvartals.lv
Inese Zelmane – filoloģe, mākslas zinātniece; padomju perioda glezniecība Latvijā
Zanda Jankovska – mākslas zinātniece; Kultūras Forums; stažējās Spānijā
Eduards Dorofejevs – mākslas zinātnieks; mākslas vēsture un teorija
Krišs Salmanis – mākslinieks; laikmetīgā māksla; Studija Solvita Krese – mākslas zinātniece; laikmetīgā māksla, māksla publiskā telpā; Studija u.c.
Ieva Astahovska – mākslas zinātniece; laikmetīgā māksla; Studija u.c.
Pēteris Bajārs – arhitekts; arhitektūra; Diena
Miķelis Putrāms – arhitekts; arhitektūra; www.a4d.lv
Ilze Martinsone – mākslas zinātniece; arhitektūra un dizains; Dizaina Studija, Latvijas Arhitektūra u. c.
Anda Boluža – mākslas zinātniece; grafiskais dizains; Dizaina Studija
Ginta Vilsone – māksliniece; mākslas un psiholoģijas, psihoterapijas saskares lauki; Studija
Agnese Kusmane – mākslas zinātniece, ainavu arhitekte; mūsdienu māksla, arhitektūra, ainavas; Kultūras Forums; dzīvo un strādā Berlīnē
Kristīne Briede – režisore, kuratore; mākslas un politikas saskares lauki, dokumentālie mediji; K.Māksla, Kultūras Forums
Alnis Stakle – fotomākslinieks, pedagogs; fotogrāfija; Studija, Fotokvartāls; dzīvo un strādā Daugavpilī
Alise Tifentāle – mākslas zinātniece; fotogrāfija; studē ASV
Madara Eglīte – kultūras menedžere, fotogrāfe; fotogrāfija

Atsevišķiem rakstiem par tādām specifiskām tēmām kā kultūras mantojums, arheoloģija, estētika u.c. tiks piesaistīti attiecīgo nozaru speciālisti. ■

MŪZIKA UN ES

Pirms gadiem biju visai nīgrs, kad medijos mani apzīmēja par muzikologu. Pirmkārt, tas neatbilda patiesībai. Otrkārt, likās, ka jēdzienam 'muzikologs' ir pārlietu akadēmiska pieskaņa, kaut kas mākslīgs. Pagājis zināms laiks, un nīgrums vairs neizpaužas, taču attieksme palikusi tāda pati. Joprojām isti neredzu jēgu dažu mūzikas zinātnieku vēlmē skaitīt, piemēram, rondo formas izpaušmes Mocarta bērības gadu klavierosonāšu blakuspartijās. Manuprāt, pats galvenais, ko ar mūziku saistīts cilvēks var mūsai Latvijā darīt, tas ir – mazināt plaisu starp mūziku un klausītāju. Tāpēc saucu sevi par mūzikas žurnālistu (kaut gan arī jēdzienam 'žurnālists' necik laba pieskaņa neir...).

Klasiskā mūzika – tā ir trīspakāpju lieta: ir mūzikas radītājs (komponists), mūzikas iedzīvinātājs (mūziķis) un mūzikas uztvērējs (klausītājs). Mūzika pati par sevi (uz noš-papīra) nav nekas. Pats svarīgākais posms šajā triādē ir atskaņotājmākslinieks – interprets – nošuraksta tulks. Viņam jābūt prasmīgam, jūtīgam, talantīgam un gudram. Visi šie komponenti vienā personā sastopami ļoti reti. Tomēr ir. Arī Latvijas mūziķu vidū. Latvijā ir arī vērā ņemami komponisti. Kā ar klausītāju? Lūk, šis ir visvājākais posms. Lai klausītos mūziku un sadzirdētu to, jābūt ne tikai dabas dotam dzirdēšanas talantam, bet arī kādām nebūt zināšanām un klausīšanās pieredzei. To, ko neiemāca skola (un skola iemāca maz vai pavisam nemaz), var censties kompensēt mediji un publikas uzrunāšana koncertlekciju vai koncertu ievadrunu formā. Domāju, ka kultūras nedēļraksts varētu būt viens no spēcīgākajiem "ierociem" sabiedrības muzikalizēšanā – regulāra un kompetenta informācija, vērtējumi un diskusijas, kā arī izglītojošas rubrikas. Tas ir tas, ko uzskatu par savas darbības pamatuzdevumu jomās, kurās esmu darbojies līdz šim – raidījumi Latvijas Radio 3 "Klasika", programmiņu teksti "Latvijas Koncertu" rīkotajiem koncertiem, ievadteksti Latvijas Radio kora, Liepājas simfoniskā orķestra, Liepājas ērģelmūzikas festivāla, Cēsu mākslas festivāla u. c. koncertiem, lekcijas Ventspils bibliotēkā, teksti dažādiem medijiem un brošūrām, koncertu producēšana, festivālā "Latvijas Jaunās mūzikas dienas", koncertorganizācijā Ave Sol, Rīgas svētkos u. tml.

Jūsu priekšā ir jauns kultūras nedēļraksts. Esmu pārliecināts, ka šajā projektā iesaistītie cilvēki darīs visu iespējamo, lai šis izdevums kļūtu par drošāko un labāko ceļvedi izglīto-ta un, cik vien iespējams, laimīga mūsdienu cilvēka kultūras apvāršņa paplašināšanā. ■

Orests Silabriedis

Foto no personiskā arhīva

KĀ RAKSTĪT PAR MŪZIKU

Orests Silabriedis

Izplatīts ir uzskats, ka par mūziku nevar runāt – mūzika jāklusās. Domāju, šāds kategoriskums ir aplams. Tas tiesa, ka mūzika zināmā mērā ir verbāli nedefinējama priekšsta-tu pasaule, taču tas nenozīmē, ka nav iespējams vārdiski uzzīmēt ceļu, kā piekļūt tai nedefinējamai jomai. Mūsu sabiedrībai IR nepieciešams ceļvedis. Tas tikai tā liekas, ka visi paši gudri, ko nu tie kritiķi jēdz... Mūzikas aprakstnieks, protams, nav nekāds guru, taču viņš mazliet biežāk domā-jis par šo tēmu un meklējis vārdus, nekā klausītājs nepro-fesionālis. Nepretendēt uz vienīgo gudrību, bet piedāvāt viedokļu dažādību un tekstus, kas rosina domāt – lūk, kādu mēs vēlamies redzēt šī izdevuma mūzikas sadaļu. Turklāt darīsim visu iespējamo, lai šo mākslas jomu postulētu gan kā no realitātes atšķirīgu un nošķiramu abstrakciju, gan kā mākslas veidu, kas spējīgs vēsturiski un arī operatīvi reaģēt uz politiskiem un sociāliem notikumiem.

Lūk, iecerētās mūzikas nodaļas sastāvdaļas:

1. Viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir klasiskās mūzi-kas, nekomerciālās populārās mūzikas, mūsdienu tautas mūzikas, džeza un neakadēmiskās indie mūzikas proce-su regulāra aplūkošana: notikumu pieteikšana (anonsi) un vērtēšana (recenzijas). Autoru lokā – Santa Bušs, Andris Dzenītis, Ivars Ijabs, Zane Kanberga, Arnolds Klotiņš, Ieva Kolmane, Gita Lancere, Inese Lūsiņa, Olga Pētersone, Jānis Petraškevičs, Edgars Raginskis, Orests Silabriedis, Linda Šarkova, Toms Treiberis, Indriķis Veitners, Dace Volfa, Armands Znotiņš.
SVARĪGI: notikumus vērtē ne tikai jomas profesionāļi, bet arī mūzikai pietuvināti citu jomu pārstāvji.
BŪTISKI: attīstīt reģionālo autoru loku, kas mūzikas jomā patlaban visai vārgs.
Ne konsekventi, bet vismaz attiecībā uz svarīgākajiem, lielākiem, būtiskākiem notikumiem – divu vai pat vairā-ku autoru viedoklis par vienu un to pašu koncertu, izrā-di, grāmatu u. tml. Pasākumu recenzijas parādās uzreiz nākošās nedēļas laidienā, nevis pēc ilgāka laika.
2. Jaunāko CD un DVD vērtēšana. Autori un principi – kā iepriekšējā punktā.
3. Aktuāla informācija par Latvijas mūziķu uzstāšanos pasaulē, par Latvijas komponistu jaundarbu pirmatska-ņojumiem un kārtējiem atskaņojumiem Latvijā un citur pasaulē.
4. Regulāra informācija par tīmekļa vietnēm, kas piedāvā ērtu piekļuvi pasaules mūzikas resursiem.
5. Neliela rubrika ar mūzikas jēdzienu, terminu skaidroju-mu.
6. Diskusijas par svarīgiem ar mūziku saistītiem jautāju-miem: izglītība, kultūrpolitika valstī kopumā, reģionālā kultūrpolitika, koncertprogrammu veidošanas principi un zelta līdzsvars starp piedāvājumu un pieprasījumu, auditorijas paplašināšana, interpretācijas nozīme, publi-kas uzvedība koncertos un izrādēs u. c.
7. Portretintervijas ar cilvēkiem, kas saistīti ar jubileju vai aktualitāti.
8. Hrestomātisku mūzikas tekstu tulkojumu publicēšana. NB: 6), 7), 8) mijas no laidiena uz laidienu atkarībā no iespējām un saistības ar aktualitāti.
9. Regulārs ieskats citu mediju muzikālajā piensumā – Latvijas Radio 3 "Klasika", radio "NABA", "Radio 101", LTV "100 g kultūras" u. c. ■

Edvīns Raups

PIRMAJĀ BRĪDĪ

* * *

no cikla "Apsveikuma kartiņas"

pirmajā brīdī es ticu it visam un visiem
līdz pirmajam brīdim ļauj man nodzīvot dievs
es zinu ka būtībā viss ir vien mirklis un tomēr
pirmajā brīdī bez tevis būs smagi man šķiet

uz rokām kā bērnu es nesu ik tikšanās reizi
es varu šai brīdī ko vēlies piedomāt klāt
no debess krīt manna bet zeme kā negatavs auglis
ar mani uz jūs par to kas tikai vēl nāks

cik tālu no acīm var pazust visciešākais tuvums
cik tālu man jābūt lai acis atvērtos man
un kāpēc ar acīm es nejdzū saulrietu sajūt
ja saulriets ir rokas ar kurām tu dvēselē māj..

bet pirmajā brīdī es ticu it visam un visiem
līdz pirmajam brīdim ļauj man nodzīvot dievs
es zinu ka būtībā viss ir vien mirklis un tomēr
pirmajā brīdī bez tevis būs smagi man šķiet

* * *

es ļoti skaidri biju mīlestībā
no kailiem kokiem putni bira nost
ar sausām lūpām meditēja Ījabs
ka viss ir laicīgs rīt mūs atmaskos

ka savā mūžā esmu bijis dīvains
caur tālu gribu šurp uz tevi dots
lai gudrie mulst es muldu tālāk skaidrots
ka rīt mūs kailus kokā atmaskos

* * *

pār plecu balta noslīdēja šalle
man jūrā viļņu gājums likās gurd
tu atspiedies ar elkoni pret galdu
es pakritu... nekas... sāk tumst

pa drēgno ielu steberēja rati
bez kučiera bez zirga nū mans draugs
aiz acu vākiem mikla nāves izkaptis
sirds nosplāvās... nekas... sāk tumst

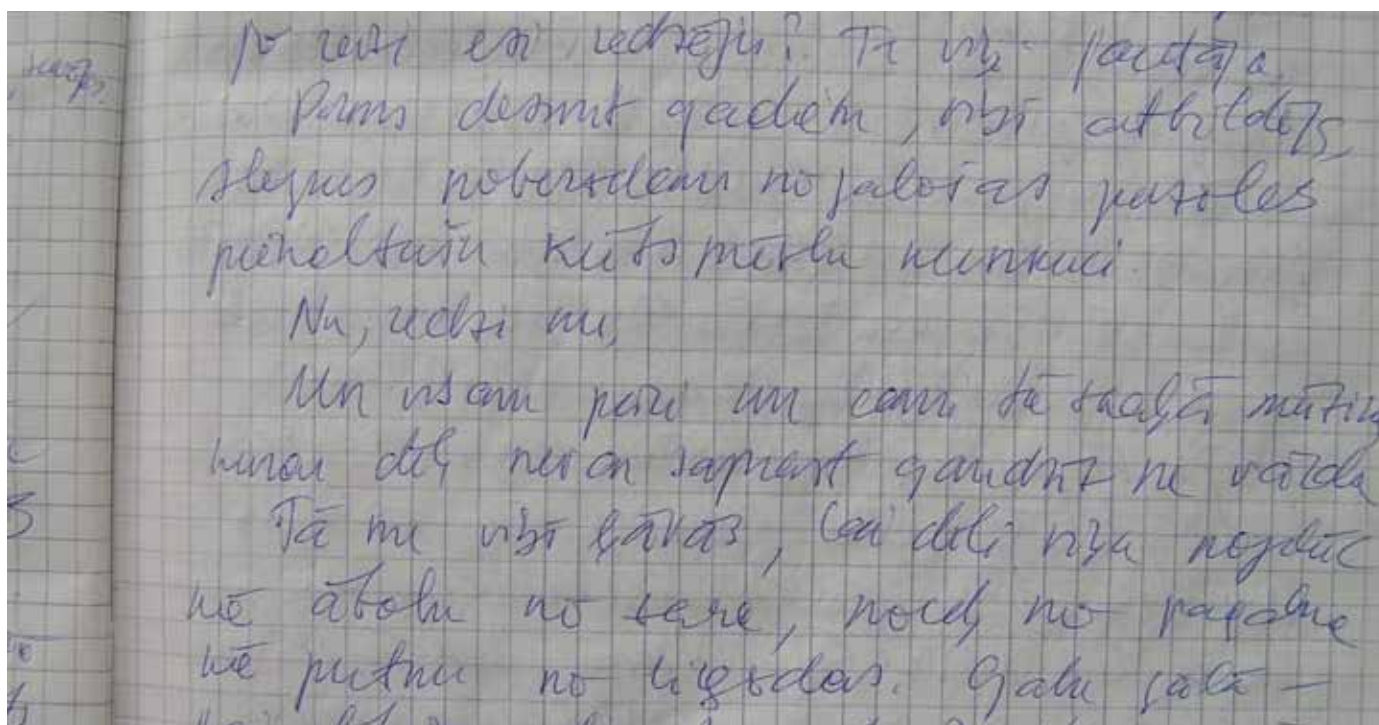
vēl kādu brīdi vizuļoja pusnakts
tad viņa glāzē parādījās pulss
es sarāvos... man šķita vairs nemūžam
bet paldies Dievam... tomēr tumst

* * *

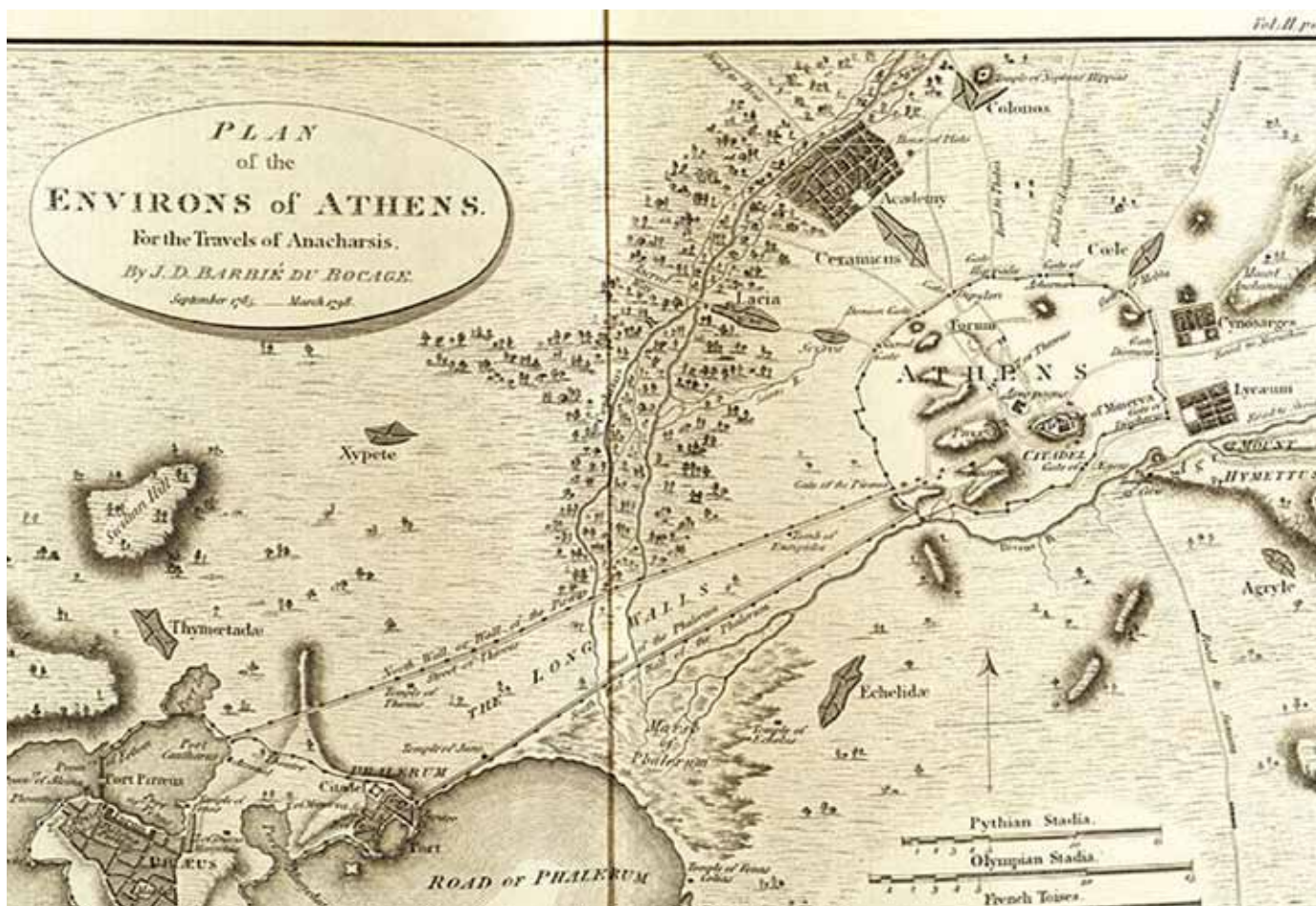
ar košām asinīm un vēsu prātu
es iedragāts uz melna stāvu
plūst debess jums kā upe garām
bet vēnu nav bet vēnu nav

es vēlreiz palecos un vēlreiz krītu
ir manos papēžos kaut kas no rīta
nemaz nav zemei jāpieskaras
kad diena aust kad diena aust

tu iebiksti ar sirdi gaisos
tu parādi kā paliek zils
kā sabrūk laika locītavās
Tā Kunga pils Tā Kunga pils

Ingas Ābeles rokraksts. Stāsts "Ģimene pie jūras".

Atēnu karte valdnieka Perikla laikā

STARP PAGĀTNI UN MŪSDIENĀM

Dzimis un visu līdzšinējo 42 gadus ilgo mūžu pavadījis Latvijas galvaspilsētā. Studējis latviešu valodu un literatūru Latvijas Universitātē un nedaudz arī lugu un scenāriju rakstniecību Latvijas Kultūras akadēmijā. Pirms pievēršanās darbībai mediju sfērā apm. piecus gadus strādājis muzejā (tag. Rakstniecības, teātra un mūzikas, toreiz Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzeja Uzskaites sektora vad.), apm. trīs gadus – grāmatniecībā (grāmatnīcas „Aperto libro” direktors), apm. septiņus gadus reklāmas un ar to saistītās sfērās (reklāmas tekstu autors aģentūrā „Saatchi & Saatchi”, vēlāk – literārais redaktors LNO mārketinga daļā). Darbību Latvijas Radio uzsācis vispirms ārstata darbinieka statusā, kā viens no četriem tā dēvētajiem „vingrotājiem” – politiskās satīras raidījuma „Rīta rosme” autoriem (pārējie trīs – M.Bendiks, Dz.Kolāts, I.Latkovskis). Kopš 2006. gada Latvijas Radio ir viņa pamatdarba vieta, kur viņš konvertējies profesionālā ampuā savū aizraušanos kopš skolas laikiem – sarunas un stāstus par vēsturi un (vairāk gan krīzes iespaidā) arī aktuālo politiku. Pašam aizraujošākais šais sarunās allaž bijis atklāt saskares punktus starp pagātņi un mūsdienām, idejām un rīcību, individuālo un kolektīvo dimensiju. ■

Eduards Liniņš

VĒSTURE – KULTŪR- UN VISPĀR

Eduards Liniņš

Kultūras norises allaž skatāmas kopsakarā ar kustībām un ievirzēm sabiedrībā vispār, un vēstures tematika šeit ir saistelements kaut vai tāpēc, ka laika patina padara par kultūras (šaurākā nozīmē) piederumu arī tās reālijas un procesus, kuri sākotnēji bijuši attiecināmi vien uz materiālo, sadzīves, politisko u.tml. kultūru. Citiem vārdiem – vecām lietām piemīt nepārprotams šarms, un tas attiecas ne tikai antikvariātu sortimentu. Tomēr vēstures procesi sabiedrībai ir interesanti pirmām kārtām ar savu ietekmi uz pašreizējām norisēm, un vēstures stāsti tā īsti aizrauj tad, ja to personāžu domāšanā, rīcības motīvos saskatām līdzību ar šodien un sevi tajā. Tas attiecas ne tikai uz joprojām politiski jūtīgiem jautājumiem, bet uz jebkura vēstures posma un aspekta izpratni. Tāpēc šķiet diezgan loģiski, ka vēsturē joprojām grūti atrast kādu periodu vai būtisku notikumu, kura izpratne sabiedrībā būtu viendabīga un brīva no mītiem, priekšstatu klišejiem un aizspriedumiem. Un Latvijas vēsture laikam gan šai ziņā ir īpaši spilgts gadījums.

Tāpēc, aplūkojot vēstures tematus, nedērkakstam „Literatūra un Māksla“:

- jāaptver kultūrvēsturiskā tematika pēc iespējas izsmēloši un pilnvērtīgi, īstenojot Zentas Mauriņas savulaik postulēto par mazas tautas priekšrocību savā kultūrā apzināt arī mazāk nozīmīgās, attieksmē pret kultūrvēsturisko kanonu marginālākas parādības;
- jākonstatē idejiskās virzības, kas vēsturiski saistījušas kultūru ar citām sabiedrības darbības sfērām;
- jāatklāj mūsdienu sabiedrībai (t.sk. politikai) aktuālās problemātikas vēsturiskie cēloņi, likumsakarības un analogijas;
- runājot par katru vēsturisko jautājumu, jātiecas aptvert viss akadēmiskajā vidē un sabiedrībā pārstāvētais viedokļu spektrs, šai ziņā nevairoties arī no diskutablas un pretrunīgi vērtētas tematikas;
- pēc iespējas jāaptver visi Latvijas vēstures periodi (ne tikai populārie „dežūrtemati” – okupāciju varas, autoritārisma/demokrātijas attiecības, holokausts, Trešā atmoda);
- jācenšas pārvarēt nereti sastopamo skatījuma lokālo un nacionālo ierobežotību, skatot Latvijas vēstures norises plašākā Eiropas, Eirāzijas un pasaules procesu kontekstā;
- jānodrošina artava izplatītiem vēstures mītiem un klišejiem priekšstatiem, atklājot to rašanās un pastāvēšanas nosacījumus;
- jāatceras jau Aristoteļa sacītais par baudu, kuru ikvienam sagādā jaunu zināšanu apguve, un šai ziņā jābūt ļoti baudāmai. ■

I. Repins "Aizkrāces kazaki raksta vēstuli sultānam"

ZIRNEKLIS UN NAZIS

JEB INTERNETA AINAVA LAIKA MIGLĀ

Guntis Berelis

Ja vien ir māk(sl)a un vēlēšanās, par metaforām var pārtapināt jebko, lai vai tas būtu zirneklis Grammostola rosea un nazis vai zirneklis komplektā ar nazi. Lai šoreiz būtu zirneklis komplektā ar nazi. Nazis – lielisks instruments, ar ko izurbināt mazu caurumiņu laikā, kā radītu, lai ar vienu aci ielūkotos, teiksim, dažus gadus tuvā nākotnē un ieraudzītu... Ko? Protams, zirnekli. Tiesa, caurums mazs, migla bieza, notikumu kontūras aptuveni iespējams saskatīt, bet darbojošās personas un viņu vārdus gan ne, ja nu vienīgi dažus, turklāt laiku slāņi mazliet sajaukušies un varbūt daža norise nākotnē ieklīdusi no pagātnes, bet štrunts par to, galvenais, ka ainava ir.

Tātad – interneta ainava laika miglā ar, protams, portālu "L&M" centrā. Jau no pirmā acu uzmetiena ir skaidrs, ka "L&M" patiešām nu ir lielākais, labākais, interesantākais, nozīmīgākais utt. ar kultūru saistītais interneta portāls Latvijā. Pirmsākumos kā relatīvi neliela nedēļraksta mājaslapa, tagad tas ir noaudis ap sevi pamatīgu tīmekli, ij redzamu, ij neredzamu – un nu atrodas tā centrā gluži kā zirneklis savā tīklā (tas nekas, ka Grammostola rosea tīklus neauž, elegantu metaforu vārdā ne tādas vien apgrēcības pieciešamas). Visiem pieejamā daļa – nekādas vainas: kultūras aktualitātes un ziņas, redaktora jaunākā numura ievadeseja, aktualitātes, fotoreportāža no kādas gleznu izstādes atklāšanas, grāmatu un filmu tops ar pāris teikumu anotācijām, šādas tādas izklaides lasītājiem – balsojums, aptauja ar lodziņu, kurā var ierakstīt atbildes, konkurss un tamlīdzīgi patīkami nieciņi, kam lielas nozīmes nav, bet kas tomēr var inspirēt intereses uzplaisnījumu. Daļēji pieejamā daļa – saturs, kas lasāms drukātajā nedēļrakstā: virsraksti ar kārdinošām anotācijām, bet, lai kārdinājumu padarītu vēl kārdinošāku, dažs raksts vai dialogs lasāms arī pilnībā ar domu – mums vēl tādu daudz, tu daudz zaudēsi, ja neabonēsi. Pārējais – abonementiem: kultūras panorāma un analīze nu jau vairāku gadu ilgumā. Kultūras specifika – ziņas, protams, noveco, taču pats kultūras fakts vai tā interpretācija gan ne, jo arī tā pati par sevi jau kļuvusi par kultūras faktu, tāpēc viena no svarīgākajām portāla sadaļām ir arhīvs, kura uzbūve un funkcijas manāmi atšķiras no jebkāda cita interneta medija arhīva – ne velti statistika vēsta, ka pāris gadus veci raksti tiek skatīti tikpat bieži kā jaunākie. Meklētājs darbojas ideāli, tāpat sava loma ir jau pašos portāla pirmsākumos pamatīgi pārdomātajai tekstu klasifikācijai pēc tēmām un atslēgvārdiem, kas ļauj lasītājam bez pārliecīgas domu piepūles ātri iegūt ērti lietojamu pārskatu par nepieciešamo tēmu. Bet jaunumi – rau, aizvakar bijusi režisora AA iestudējuma pirmizrāde, portālā recenzija lasāma jau šodien, bet iespējāmā versijā recenzija parādīsies tikai ceturtdien...

Divas BB dzejoļu krājuma recenzijas – zvērīga viedokļu cīņa, domu dzirksteles šķīst uz visām pusēm – portālā parādījās, vēl pirms pienāca izdevēja preses relīze, jo, pateicoties sadarbībai ar izdevējiem, nedēļraksts grāmatas saņem elektroniskā formātā labu brīdi pirms iznākšanas; arī turpat blakus lasāmajai BB ekspresintervijai nav ne vainas: viena grāmata – bet skatpunkti trīs... Numura tēma, portālā lasāma izvērstāka un arī viedokļu vairāk, jo nedēļrakstā vienkārši viss nesalīda iekšā... Vārdsakot, viss savā vietā un viss kā pienākas, cepuri nost un kāju virsū.

No miglas izslīd portāla redaktora domas, tik skaidras kā ar prožektoru izgaismotas un nolasāmas pat no pāris gadu atstatuma. Redaktoru, protams, kā allaž nodarbina portāla svarīgākā fiča, visas šīs „dzīvās klātbūtnes” un interaktivitātes būšanas, kas portālu nemitīgi piesātina ar jaunu saturu. Redaktora apziņas plūsmas fragmenti: „Dzīvi klātesoša šonedēļ Dace Rukšāne, ciklā „Rakstnieks darbistabā” – nepretencioza bilde ar rakstnieku viņa dabiskajā vidē komplektā ar mikroeseju, patlaban tā pirmajā lappusē, bet pēc tam aizies Daces profilā – viņai darbojas citīgi, viņai tā lieta patīk, tāpēc lasītājs Daci var iepazīt no visām pusēm. Jānim Streičam piekabinātā skolniecīte, pedantiski reģistrējusi vienu dienu režisora dzīvē, atskaite pamatīgs palags, teju minūti pa minūtei ar visu skraidīšanu pa uzņemšanas laukumu, tas nekas, ka bildes štruntīgas, toties tāda realitātes smarža, ka elpu rauj ciet. Ģelzim virtuālā izstāde, kaut kas nav kārtībā ar embedēto pleijeri, raustās un bremsējas, jāpiezvana IT čaļiem, kas par lietu – viņi reaģē zibenīgi un galē glūkus kā gripas bacīļus. Tvitera dienasgrāmata „Rakstnieks lasa” – tvītojošie literāti atskaitās par izlasītajām grāmatām līdz ar pusotra teikuma slēdzieniem: Bankovska tvīts ar heštegu LM jau automātiski pievienojies, kā tad, ja nebūtu Bankovska, tas nozīmētu, ka internets jau sabrucis, bet Rokpelnis un Krivade laikam vairs nekā nelasa, tas nekas, pietiek ar citiem, jaunie literāti tvīto līdz galīgai bezjēgai. Aizvakardienas rokfestivāls N. pilsētā: tiešā tvi-

tera reportāža par norisi līdz ar bildītēm, ko čaļi sabildējuši ar saviem aifoniem, prieks skatīties, nu jau tas tiek uztverts kā pašsaprotams, ka šitie bilžuki aiziet nevis uz draugiem. lv, bet uz "L&M", – veca ziņa, prom uz arhīvu, vakarā vietā nāks tāda pati tvitera reportāža, bet no dzejas slema, lai nu vēl kāds kaut ko arī sabildētu. Bikše piekritis izstādīt nepabeigtas skulptūras bildi ciklā „Patlaban top”, bet viņam jau arī pabeigtās ir nepabeigtas, Ikstena – publiskot piezīmes rakstāmajam romānam, bet tur vajadzīga klāt arī pāris rindkopu ekspresintervija, atliekam uz vēlāku brīdi, bet

Blumbergs sūta bildes virtuālajai izstādei – dabiski, cik tad to reālo re-

dzēs, virtuālā izstāde "L&M" pavisam cita lieta;

tad vēl jaunā kinomeitiņa, kas ļauj un pat grib "L&M" parādīt savu tikko uztapušo multeni, kas nupat grābs augstākās priēzes animatoru festivālos... Re, tips ar jokaino niku Baltais runcis savā blogā raksta par to pašu, par ko Berelis savā jaunākajā recenzijā, tas nekas, ka satura pārstāsts vien ir, salinkojam abus blakus, lai ir divi skatpunkti vienkopus, vēl virtuālā gada labāko stāstu – saprotams, no "L&M" publicētajiem – antoloģija..."

Redaktora domas apsīkst laika miņlā, tomēr lietas būtība ir skaidra – "L&M" kā tads zirneklis iemītis Latvijas kultūras centrā, bet tā taustekļi citīgi urķējas pa radošo ļaužu

Turpinājums 22. lpp.

RAKSTNIEKA DARBISTABĀ DACE RUKŠĀNE

Rakstīšana iedalās divās kategorijās. Lielā Rakstīšana un sīkrakstīšana.

Par sīkrakstīšanu. Ja galīgi spiež, es varu rakstīt jebkur un uz jebkā. Agrāk avārijas gadījumā rakstīju uz salvetēm, veikala čekiem un dažādiem produktu iepakojumiem. Tagad esmu ņēmusies gudrībā un vienmēr nēsāju līdzī kādu no savām neskaitāmajām īpaši skaistajām un smalkajām piezīmju kladēm. Lieki teikt, ka tajās gandrīz nekad un nekas netiek ierakstīts – tās savecē un nolietojas no nemitīgas bružāšanās pa somu. Man vienkārši nekad neienāk prātā nekas tāds, ko būtu vērts pierakstīt. Savukārt tajās retajās reizēs, kad esmu bez rokassomas, idejas birst bez mitas. Šis nolūkam es ieviesu tādu mobilo, kura klaviatūrā katram burtam ir savs taustiņš. Idejas pierakstu izsiņu melnrakstos un nekad tās neizmantoju, jo brīdī, kad beidzot ķeros klāt Lielajai Rakstīšanai, šīs domas jau ir kļuvušas vecas un nederīgas.

Lielo Rakstīšanu arī var izveikt jebkur. Īpaši jaunībā. Kad man bija 30, es tieši tā arī darīju – rakstīju, kur pagadās.

Tagad, kad jaunība garām, kļūstu arvien izlepušāka un cimperlīgāka. Nu jau vairs nepietiek tikai ar domu esamību, relatīvu klusumu un laiku, bet vajag arī vietu. Veicot analīzi par visu manu prozas darbu tapšanas apstākļiem, izsecināju, ka vislabāk man rakstās tad, ja varu skatīties laukā pa logu. Un tajā logā jābūt vismaz kādam koka zaram un gabalam debesu. Arī baznīca der, kā tas bija romāna "Kāpēc tu raudāji" tapšanas laikā Visbijā. "Ķīpsalas putni" radās pie loga, kurā katru vakaru varēja redzēt saulrietu. Teikšu godīgi – tas bija mazliet pārspilēti un traucējoši. Pārāk daiļi. Vilināja uz salkanību. Domas aizklīda, dzīves jēga uzprasījās uz apceri, un rakstīšanas process ievilkās. Jūra pa logu ir ideāla, bet reti sastopama parādība. Cilvēki pa logu neder – viņi katrs nāk ar savu stāstu un mēģina iespraukties jau izdomātā tekstā.

Es varu nosaukt virkni apstākļu, pie kuriem rakstīt nav iespējams: caurvējš, karstums, aukstums, odi un mušas, mūzika, ja suns laiza pēdas, zivju gatavošanas smaka, nesakārtots grāmatplaukts, vīns, pipēšanas atmešanas periods.

Rakstīšanai divainā kārtā īpaši netraucē: televizors, bērnu kņada, bardaks uz galda, kaimiņu dzīvokļa remonts un nemitīgas izsiņas, kas masveidā pienāk no sen nesastaptiem paziņām akurāt tajā laikā, kad esmu beidzot pieķērusies Lielajai Rakstīšanai.

Rakstīšana ir vislabākais stimulē jebkuram citam darbam. Ko tik neizdarīsi, lai nebūtu jāķeras klāt rakstīšanai! Kad mana māja spīd un laistās visos dziļākajos kaktos (pat pagrabā un koka karošu atvilktnes dziļumā), ir skaidrs, ka man galvā kaut kas rosās un es par varītēm cenšos to nelaist laukā.

Un visbeidzot: rakstīšana ir perfekta atruna, lai kaut ko nedarītu. Ja mani aicina tur, kur es negribu doties, liek darīt darbu, ko nevēlos veikt, vai moka ar bezgalīgām sarunām, es vienmēr varu pateikt: atvaino, man tagad jāraksta. Visi nevēlamie piedāvājumi atbirst momentā, pat ar kļuvi cieņu, jo rakstīšana tiek uzskatīta par svētu padarīšanu. ■

ZIRNEKLIS UN NAZIS JEB INTERNETA AINAVA

LAIKA MIGLĀ

Turpinājums no 21. lpp

INTER(VIJA) NETS

radāmajiem orgāniem un uzradītajiem mākslas faktiem un nemitīgi zvejo laukā visu, kas uzmanības vērts. Daži gadi jau aizritējuši, visi apraduši ar zirnekļa klātbūtni un labprāt dalās un piedalās portāla darbībā, jo redaktors nesauz, lūdz, pieprasa, draud, terorizē. Taču portāls nav pabeigts, viss labākais vēl priekšā, jo patlaban veidojas zirnekļa tīmeklis – portāls apaug ar datubāzi makslinieki.lv. Process tehniski nav sarežģīts, jo šāda iespēja portālā paredzēta jau kopš tā dzimšanas, bet ķēpīgs un darbietilpīgs gan, jo būtībā ar katru radošo personību jārunā un jāpierunā viņu labprātīgi darboties topošajā tīmeklī – varbūt viņš grib rakstīt interneta dienasgrāmatu, varbūt izvietot savu darbu bildes, varbūt pats savas bildes, varbūt viņam jēdzīgāki liekas visādi feisbūki (arī nav problēma – jebkura sociālā tīkla saturu iespējams integrēt “L&M”), varbūt viņam pilnīgi pietiek ar „objektīvo” informāciju, tādu kā radošās darbības „pasi”, bet vismaz par to viņš parūpēsies noteikti, jo, ierakstot viņa vārdu meklētājā, pirmā saite būs tieši uz “L&M”. Patlaban jebkura radoša personība var portālā izveidot profilu, kurā ietilpst trīs sadaļas: 1) “objektīvā” informācija no makslinieki.lv datubāzes; 2) “dzīvās klātbūtnes” sadaļa, ko veido pats autors, aizpildot to ar materiāliem pēc saviem ieskatiem – tas var būt blogs, var būt gleznu vai fotogrāfiju galerija, var būt audio vai video ieraksti, var būt vienkārši autobiogrāfija vai piezīmes par radošo procesu, tāpat šajā sadaļā var integrēt viņa darbību citos sociālajos tīklos utt. – iespējas praktiski neierobežotas un atkarīgas no attiecīgā autora vēlmes un fantāzijas; 3) “arhīva” sadaļa, kurā automātiskais meklētājs atlasa visus materiālus, kas par

Feliče un kumo

Foto: Guntis Berelis

attiecīgo personību atrodami portāla rakstu arhīvā. Taču, atšķirībā no jebkura cita sociālā tīkla, kas jau pēc savas būtības ir amorfs un nekādā veidā nestrukturizēts, “L&M” šie procesi noris redaktora pārraudzībā un vismaz daļēji tiek virzīti un pieskaņoti nedēļraksta un portāla saturam. Būtībā ir izveidojies jauna tipa medijs, kura centrā joprojām atrodas “L&M”, taču lasītājs, ienācis portālā, ar sev interesējošo radošo cilvēku var iepazīties no visām pusēm – ij no faktoloģiskās (datubāze), ij no intelektuālās (“L&M” materiālu arhīvs), ij no cilvēciskās (darbība portāla sociālajā tīklā) puses.

Tālāk redaktors atkal ņem rokā nazi un mēģina izurbināt caurumu, laikā, lai ieskatītos vēl gadus trīs vai piecus tālākā nākotnē. Tak tur tādi miglas vāli, ka ne vella nevar redzēt, bet tas, kas tur kustās un knosās, rādās kaut kas liels un varens.

Starp citu, bildē redzamo nazi sauc Kumo, kas japāniski ir ‘zirneklis’. Nezinu, vai tas kaut kādā veidā papildina sākumā konstruēto metaforu, bet kaut kāds asociatīvs āķis tur ir. ■

L&M KĀ LRSP BĒRNS, KAS JĀPALAIŽ PASAULĒ

Latvijas Radošo savienību padome
dibina kultūras nedēļrakstu:

KULTŪRPOLITIKA

- veidojot pēctecību ne tikai nosaukuma, bet organizatoriskā ziņā – „L&M” 50 gadus bijusi Arhitektu, Kinematogrāfistu, Komponistu, Rakstnieku savienības un Teātra biedrības izdevums, šodien nākušas klāt vairākas savienības, Teātra biedrība kļuvusi par LTDS, un visas kopā apvienojušās LRSP
- LRSP apvieno 3500 radošo profesionāļu, kas ir LRSP biedroorganizāciju biedri un kam pirmām kārtām vajadzētu būt potenciālai mērķauditorijai. Iespējams, veidojot abonēšanas kampaņu, LRS biedriem tiek piedāvāti atviegloti noteikumi abonēšanai. Turklāt atsevišķo savienību biedri ir tieši saistīti ar pārējiem kultūras un radošo industriju nozarē strādājošiem, kas Latvijā ir vairāk nekā 28 000, un viņiem ir iespēja caur saviem informatīvajiem avotiem (savienību mājaslapām, nozaru periodiku, tiešajiem kontaktiem) popularizēt „L&M”
- LRSP un atsevišķās savienības ir nopietns informācijas avots par notiekošo katrā no nozarēm, kas ļautu tieši (bez LETAS starpniecības) operatīvi informēt „L&M” redakciju par aktuālo
- LRSP un atsevišķās savienībām ir Latvijas mākslinieku reģistrs ar datiem par māksliniekiem un viņu darbiem, ko „L&M” tiek dota iespēja izmantot, izvēršot atbilstoši interneta koncepcijai par virtuālu mākslinieku pulcēšanās telpu pārskatāmā nākotnē
- LRSP potenciāli var būt arī „L&M” juridiskais izdevējs, ar bankas kontu, e-parakstu, nodrošināt avīzes grāmatvedības pakalpojumus un būt faktiskā redakcijas atrašanās vieta

KĀPĒC MUMS/MAN TO VAJAG?

Andrejs Pumpurs sajūta sevī aicinājumu uzrakstīt tautiešiem eposu, lai latvieši neatpaliktu no somiem, igauņiem, grieķiem vai frančiem, un tapa „Lāčplēsis”, Krišjānis Barons pārņēma tautas dainu vākšanu un sakārtošanu un atdeva tam savu dzīvi, lai katram latvietim iznāktu pa tautasdziesmai, Rainis gribēja kļūt par valsts prezidentu, bet nekļuva, kaut ideju par valsti bija iemiesojis savos darbos un pirmais pateicis „Zeme - tā ir valsts”. No vienas puses, to sauc par misijas apziņu un ideālismu, no otras, tās ir milzu ambīcijas. No kuras puses uz ikkatra cilvēka iniciatīvu un labo gribu raugās.

2011. gada janvārī pārstāj iznākt vienīgais – dažādi vērtējamais – tomēr vienīgais neatkarīgais kultūras izdevums „Kultūras Forums”, kuru bija iespējams nopirkt, neiegādājoties reizē arī kādu no trim Latvijas dienas avīzēm. Tajā brīdī itin reāli kļuva skaidrs ceļš, uz kuru apzināti iet atjaunotā neatkarīgā Latvijas valsts. Un palika skumji. Rakstot grāmatu „Aiz priekškara. Latvijas Nacionālais teātris”, par avotiem izmantojot tikai un vienīgi dažādos arhīvos atrodamos un līdz šim nepublicētos dokumentus, atklājās ļoti būtiska kultūrpolitikas aina – ik reizi mainoties varai Latvijas teritorijā 20. gadsimtā, jau nedēļu vai divas pēc politiskās pašpārvaldes pārkārtošanas, vara izdod rīkojumus un pavēles par kultūras iestāžu un preses izdevumu nodibināšanu vai reorganizāciju atbilstoši valsts/teritorijas jaunās ideoloģijas prasībām, apzinoties, ka kultūra un māksla ir visspēcīgākais instruments, ar ko organizēt tautu vai pilsoņus. Ne tā – 21. gadsimta Latvijā. Kultūrperiodiskie izdevumi veģetē naudas trūkumā, par kultūru rakstošie cilvēki strādā entuziasma vārdā, kultūras analīze pārvēršas vēlmē pēc pašizpaušmes iespējām, bet lasītāji kultūras periodiku nespēj nopirkt, jo bez dominējošas valsts dotācijas tie maksā plašam kultūras patērētāju lokam grūti samaksājamu cenu. Un mēs/es pierodam/u, ka var dzīvot arī bez kultūras procesa analīzes, dzejnieka x un režisora y viedokli par notiekošo valstī tiklab var uzzināt arī no „Privātās Dzīves” vai „Santas”, komplektā dabūjot pamācības, kā tikt pie slaidām kājām vai kas glabājas politiķa z drēbju skapī. Valsts sabiedriskā televīzija kultūru pārvērtusi 100 g devās izsniedzamā produkcijā, un par nacionāliem kultūras dārgumiem mēs uzzinām, ieklausoties dažādu cilvēku piecminūšu ekspresijās. Teātra izrādes un latviešu filmas, raidījumus par glezniecību vai mūziku, vai literatūru, ar kuriem izauga mana – 20. gadsimta 70. gadu vidū dzimusi paaudze, nomainījuši otrdienas romantiskie vakari un baiss ugunsgrēks, kura augsto reitingu uztur pēc kultūras izslāpušo tūkstoši, kam tā ir finansiāli vienīgā iespēja apskatīt latviešu aktierus – gan gadiem milētos, gan jaunos.

Un man patiešām gribas piekrist to kultūras skeptiķu un finansējuma pieauguma oponentu viedoklim, ka jauna Elīna Garanča, jauns Vestards Šimkus vai jauna Inga Ābele piedzims un izaugs arī bez valsts atbalsta kultūrai, jo kur gan šie ģeniālie cilvēki izpaudīs sevi, ja ne mākslā (protams, ja vien viņu eventuālie vecāki nebūs pametuši Latviju vai nepametīs, ieraugot atvases neordināros dotumus). Daudz

Foto no personiskā arhīva

KULTŪRPOLITIKA

nopietnāka problēma, manuprāt, ir tā, ka, turpinoties genocīdam pret kultūru, kā to definējusi biedrība „Laiks kultūrai”, itin drīz Latvijā nebūs cilvēku, kas apmeklē Garančas un Šimkus koncertus, kas lasa Ābeles romānus un dodas uz izstāžu zālēm. Kultūras piedāvājums nebūs viņiem pieejams ne finansiāli, ne saturiski – jo par akadēmiskās mūzikas klausītāju, par dzejas pazinēju, par mākslas darba uztvērēju nepiedzimst, par tādu izaug. Skolā, kuras bibliotēkā var atrast „Literatūru un Mākslu”, ģimenē, kas ceturtdienas rītā to izņem no pasta kastītes, valstī, kuras publiskajā telpā kultūra netiek vienādota ar jēdzienu izklaide un kuras politiķi kultūrai nepiešķir zemāko atzīmi valstij svarīgo nozaru izvērtējumā.

Man gribas dzīvot šādā valstī. Es neredzu jēgu citai valstij. Es varu nostāties malā un nedarīt neko, varu padošties un aizbraukt. Bet varu arī, uzņemoties Latvijas Radošo savienību padomes vadību, skaļi pateikt – mēs gribam atjaunot neatkarīgu kultūras nedēļrakstu. Panākt, ka vara pauž savu politisko gribu, abonējot to visām valsts skolām un kultūras iestādēm. Piedāvāt par kultūru runāt tai valodā, pēc kādas ir izslāpusi Lizuma daktere Baiba Mezīte, kas katru ziemu savāc pilnu mašīnu cilvēku, dodas uz teātri Rīgā un naktī mēro 170 km atpakaļ uz mājām; kādu gaida manas mātes draudzene mēbeļrūpniecības speciāliste Zigrīda Miķīte, kas paziņo, ka skatās Krievijas televīziju tikai tāpēc, ka tajā ir gudri kultūras raidījumi; kādu gatavi lasīt mani Liepājas draugi – Ceļojošā leļļu teātra „Maska” veidotāji Agita un Pēteris Trupi, un kādu to iedomājos es pati – Ieva Struka. Tāpēc „Literatūra un Māksla”. ■

Ieva Struka

BRĪVA
VIETA
JŪSU
REKLĀMAI